

Doplňky

k Dějinám Hannova

Vil I - část I.

Vojtěch Štípala

Vojtěch Štípala

Poplňky k Díjům Jarnova na Hané

Díl I.
- část I. až V. -

Všichni práva vyhrazena
Majetek Vojtěcha Štípalovy

Vojt. Stejskal

Vojt. Stejskal

Doplňky k Dějinám Šárnova na Hané

Díl I.,
- část I. číslo V. -

veskerá práva vyhrazena.
Majetek Vojt. Stejskala.

Pro pamět budoucím.

Noverint omnes fideles... At' mnají
všichni věrní [Léchové]... tak pojal psáti
nejstarší český kronikář Kosmas svou pro-
slulou Kroniku českou.

Lást I.

Psáno v r. 1954.

Uvod.

Práce nebude kronikářská, staré kronikáři
prosí dějinné události su mučněji, tu podrob-
něji vyprávěli, jako na př. první český kroni-
kář Kosmas (psal kroniku českou latinským
jazykem na počátku 12. stol.).

bude i vahová, jak moderní historikové
čini, kteří k dějinným událostem připojuji
slastní i vahy a rovnijí je o podrobnosti,
jako na př. Frant. Palachý, který jenom na
už hladě i vah mohl psát o staroslovanském
pravu, o obecní poruce, o hlawě, o vře, o vodu,
o lice, o nemotkých robotačch, ačkoli původních
kannamů o tom bylo jen málo.

Uvádím předem dvě ukázkky:
ukázkou kronikářské praxe: Kosmas, konec
správy o králibě Vršovciu (převedeno z latiny)
..... a sed nastalo loupení a drancování,
hrad (Ribice) spuštěn tak, že nebylo su ani
aby Bořej a syn postivě pochováni byli,
mohli a nani ~~z~~honeni do jámy dne 27. října
1108. Nemohl jsem dovédati, kolik ~~klas~~ k toho
poholení odevzdáno bylo smeti, protože nebyly

„
S. Čech, ve stínu lípy

Jak vlny osením po tobě hrájí
mí všeminky a touhy, rodnyj hrájí!

xabiti ani jednoho dne ani v jednom místě. Ostatní však, kteří nástali v rodu toho, užineli útěkem, jedni do Polska, jedni do Uhru se ubírajíce

a učárku uvahové historické vráce :
fr. Palachý, Dějiny národa českého, díl I. str.
348 o soukrajích na Moravě

..... bedlivý čtenář ponoucoval jinž benedikt
by k našeho výsledku, jak nesnadné, nejisté a
odvážné jeť ouplne schematicizaci v konkrá-
jení nemě české a jak hojně pochávají nás
při tom neshody a pochybnosti. A třeba nemá-
x takových příbude jeně, budeme-li chtít
dokumentati se starého rozdělení nemě Morav-
ské. Není pochyby, že i tam panovaly podob-
né poměry jako někdy v Čechách a že tudíž
bylo dooji rozdělení kraji, jedno větsích
oukraji a archidiakonatův, druhé menších
kup a dekanatův; latinské listiny nazý-
valy je provinciami jedny i druhé ten roz-
dílu

Falackého Dějiny jsou víc než ne 3/4 práce
uvahová. solva k 1/4 kronikářská.

1. O rozdělení Starova.

[Historická uvaha dle fr. Palachého.]

Autor Dějin Starova na str. 7 praví, že o
vniku osi Starova nezachovalo se nám nápr.,
takže není znám ani koh vniku, vlastnatel,
ani první majitel vesnice.

Pokusme se zpěvorem přiblížit se k pravdě
nebo aspoň k pravděpodobnosti !

Ustní tradice někdy víc jindy méně spo-
lehlivá *) praví, že Starov byl založen po vpádu
tatarském - byl v r. 1241 - kdy předchází hyně
dnešního Starova, stará ves, jejíž existenci už v
9. st. potvrzuje cyklotometodějský kříž, nojí i
u nahradily u sít. Zdali Tatáři v uvedeném roce

*) Spornejší tradici o polone starého Velkohradu. Po
1000 roku vzdala lidová tradice moravská, že stával
v místech dnešního Starého Města u Uh. Hradiště.
Jisté je, že při vyvrácení říše velkomoravské a
zničení Velkohradu nebyl všechn lid v Velkohradu
a okoli vyhuben, věštinou se zachránil a tak
vědomost o polone Velkohradu mohla se zachovat.
Tvrzení říše velkomoravské bylo mezi r. 905-907,
kdy byla nesrostlána, ale lid nástal. Když r. 955,
tedy asi po 50 letech, na Boleslava I. byla Velká

byly u Olomouce a byly-li-kase dle pověsti - od
hrdiného Jaroslava ne Šternberha tu u Olomouce
povážení, není jisté, událost poslada historického
ověření. Náde v listinách a analýzach této doby
není o tom náznamu. Falcký ve svých Dějinách

Moravy, tedy i na padni Slovensko a nadoladu
madarské vyrovnána, bylo na celém tom území
toto slovanské obyvatelstvo jako před vyvrá-
ením říše, madarských sídel nebylo nikde.
Nábor lidu o polone Velkradu viděchy nebyl
unnáván a divodu, že po něm nenustalo kád-
ních stop. Převr. o r. 1949 byly náhodou
objeveny u Starého Hradu vykopávky v hloubce
3-4 m ráhady doou kostela byzantského, tedy
východního staviteleho slohu a po 4 letech
o r. 1953 ráhady říčního kostela téhož slohu
u v. Hodré, a malé vzdálenosti od nynějšího
Velkradu; tím byla moravská tradice plně
potvrzena, věda vykopávkám uvěřila, takže
myu poloha starého Velkradu na místech
dnešního Starého Hradu u Uh. Hradisť je i vě-
decky unnávána: Starý Velkrad tam stál,
tradice byla pravdivá.

o vpádu tatarském píše: „O pobiti Tatari
na Horavě zachovalo se více pověsti nežli
historického podání.“

Aošak dale píše po vyličení události
o r. 1252 o uddlonech o r. 1253: Kterim
ule přihoďly se uprostřed Moravy věci mno-
hem huctejší. Kamkoli na onoho věku stihli
Plaveči čili Kumáni **) tehdy ještě pohané, tam
v nápráti jejich doléhaly všechny ohavnosti,
bidy a hrušky. Pročen když nájedem nena-
dálym zkaplavili větší čárku nemě, vráždi-
če a ničice, čehokoliv doráhli, ubohým Mor-
avánům nádalo se, že obnovili se dnož Mongol-
stí, zvláště an myně jako před 12 lety mohl
se dne 25. června [1253] u Olomouce boj ukon-
čit, ve kterém padlo Moravani na tisice a ji-
mých počet nesčíslují utopili se, utíhajice,
před tváří nepřátele. Potom přitahnuv krále

**) Kumáni, mongolský jazdecký národ, jako
kdyži Kadaři a ponději Tatari, počtem slabší,
utíhal o 1239 před Tatary a dostal se až do někdy
uherské, proče uherského krále o dovolení, usadil
se o Uhách. Král uherský svolil a Kumáni usa-
dili se o rovině o levém Poslu (historicky ověřeno).

Bela osobně s vojskem rádovým, jál se dobyvat města Olomouce, kteréto ale, nejvíce kásluhou pana Zdislava ze Šternberka (čes.) obhajeno jest ačkoliv Přemysl Otakar jinž v měsíci červenci byl na Moravě putován, nedáv se, že by byl sebral dotačné pole k vypuknutí nepřátele ke nemě? Spasení a můj plány Moravy nám tenkrát v Říma . . . paprš vymrazil legáta br. Veleška z Čehole Minoričské . . . ten přišel do Moravy, způsobil to u Bely, že se vrátil i s vojskem naše do nemě své **! . . .

Historie tedy vi, že v r. 1253 - na začátku po opádu tatarském - na boji meni Přemyslem Otakarem II., tehdy markrabím moravským a uherským králem Belou - byl vpád madarsko-kumanských horf na Moravu, že byla velká porážka Moravanů u Olomouce, že

*) Od něho osle krále Václava I. nemohl eknati pomocí, kili spolu v tu dobu v nepřátelské.

**) Toto je historickým podkladem pověsti o porážce Tatarů u Olomouce (ale ne v r. 1241, mýlně v r. 1253 (Falachy)).

od krále Bely byl obléhán ale nedobyty Olomouc, sídlo Přemyslovovo (Přemysl sám v době obléhání nebyl v Olomouci) a že Olomouc před dobýtím zachránil český šlechtic Karel ze Šternberka (čes.), že bylo velké zpustošení jižní Moravy.

Tomto rodu patří Palacky: "Ve starém tomto rodu převládala v počátku jména Karel ze Šternberka (v latinské listině z r. 1130 psáno Kerklaus a Divis) . . . a dále: královna Konstancie (vdova po Přemyslu Otakaru I.) svědčila na smatelné povolení v r. 1240, že . . . na koupenou ves Komín (u Žem, dnes s Žemem spojenou) . . . zaplatila klysek kupní ceny synu Divise a Divisova Zdislavovi, který se v listině z r. 1235 psal v Chlumce, ponděl ale, vystaviv na panství Divisovském (v Čechách na řece Labe) hrad nový, jenž nazval Šternberkem, pojál od r. 1249 psáti se ke Šternberku . . . a po r. 1253, když stal se ochranitelem Olomouce, postavil ještě druhý hrad téhož jména na Moravě, známé myní město Šternberk." . . .

V jednom v čelito dovu najedou, r. 1241 tatarského (historicky neověřeného) a r. 1253 madarsko-kumanského (historicky ověřeného)

tedy pravděpodobně na nájedu humánsko-mádarského byla jako sta jiných vypálena stará osada, která byla předchůdcem dnešního Starova. Stará osada byla zničena, obyvatelstvo nebylo však všechno vyhubeno, a velké částečně před opádem uprchlo a nacházelo se ^{o)} půda, to jest polnosti můstaly a tak obyvatelstvo ihned po

^{o) Kime k dějin, že už v nejstarších dobách měli naši předkové nahradu na mynější telegrafa rozhlas: světelné signály. Na návštěvách a daleka viditelných jako na p. na místě dnešního chrámu na Sv. Kopečku mivali stále přichystaný hraniče dříví a roští, které v případě nepřátelského vpádu napalovali. V nebezpečných dobách byala u hraniče dříví (na Slovensku se ji donud říká „rataj“) stále i v noci stráž, která hraniče ihned napálila, jakmile zpracovala hořící ratu a okoli. Upradili nepřítel na p. na jižní Moravu, na 2-3 hodiny byla již zalarmována i severní Morava, obyvatelé neshali tím času mnoha hodin, připadně i celé dny a mohli i s dobytkem hledat úkryt, nejčastěji a u předstarnovské obce jirkovských smrkům k mynějšímu Domášovu, které}

odchodu nepřátelském jako ve všech drahých výpálených vrch se vrátili, aby sobě noví přibyli stavěli. Vraceli se nejen uprchlíci z předstarnovské osi, vrátili se i uprchlíci ze všech okolních výpálených vr.

Najedn Humáni byl v červnu, tedy jiště přede záčtem, vojsko madarské, které nemělo už co paliti kromě obilí na poli, odtažilo o červenci, tedy asi počátkem října. Těco už urody polnily bylo snad přece zachráněno, lusťeniny kvají

byly tou dobou mnohem rozsáhlejší. Zína nepřátelská se do lesů neodváňovala, pěchota a teď u Tatari a Humáni vůbec nebylo, jen v případě hledání uprchlíků v lese po horisti. Kde nebylo nabliku rozsáhlejších lesů a půda byla k tomu příhodná, mivali a hlinité půdě vykopány dlouhé, hluboké sklepy, kihalo se jim v pondějších dobách „lochy“ a tam se po čas nájedu, který upravidla netvořil dlouhé a pěchmal se jako letní boudy, ukryly. Takové rozsáhlé lochy byly na p. asi před 50 lety náhodou objeveny v Němčicích na Hané, s nichž už ani nejstarší lidé z Němčic neměli vědomosti.

a sypnu, mohlo až v ránu. Tím se vrák musí po celý rok, proto všude co nejdříve půlhročeno k u budování nových příbytků a k podzemním pracím polním. Také tak i uprchlici k předstarnovské vsi. Tu vrák stala se velká změna.

Pise-li Falacký, že Adelšlav ne Šternberha (českého) po r. 1253, když stal se ochranitelem Olomouce, postavil ještě druhý hrad téhož jména na Horavě, známé myni město Šternberk, mohl tak určitě učiniti jen na vlastním pokemku, v čehož mohlo usoudit, že celý ten ohromný, kus Horavy, pondější k panství Šternberské, bylo mu od markraběte Přemysla II. na jeho násluhu o obhajení Olomouce náhy po odchodu uherského krále Bely darováno. Kdo mohl Adelšlavovi udělit tak ohromné panství, počínající u Štrovic a táhnoucí se až k Láštůvku a sahající hluboko do horských lesů? Jen ten, komu panství zo pasílo. Udělil je markrabí moravský, z toho pasíno, že vějí tento konlehly hrab mu pasílo a že tedy před Šternberky byla předstarnovskou vechností markrabata moravská.

Jako řídil Adelšlav ne Šternberha (čes.) stavbu nového hradu Šternberka (mor.) s městem Stern-

berkem^{oo}), pečoval nejprve také o to, aby všechny vypálené a nyní jemu náležející vsi byly co nejdříve znova vybudovány. A tak došlo také na vybudování mynějšího Starnova. Obyvateli tu byli.

Tu budování města Šternberka měl - jak bylo svýkem - muže Němců, řepta, kteří vyměřil plán města a novým místanům vykazoval stavební místa na náměstí a v ulicích (bylo těch ulic k počátku jen několik). Noví měšťani, bývalí Němci - řemeslníci a obchodníci, byli ne-li všichni, aspoň velkou většinou Němci.

A tak když mao děpodobně hned na podzim r. 1253 půlhročeno k obnově vsi, stala se důležitá změna: nová ves - mynější Starnov - není už

^{oo}) Na tom místě, píše Falacký, staval lovčí dvorec markrabat moravských, kterí z Olomouce sem do konzálých lesů jindili na lovy, kteří trvaly i mnoho dní.

Dvorec dle názoru Falackého byl většinou dřevěný, menšíou z kamene, kamenná kulata věž = bláška, spisovem stavby od hradeb uplně odlišná, je původu hodně staršího, sahá asi do 11. stol.

Druhý takový lovčí dvorec (dle Falackého), ležící daleko z vesnických, nachoval a dodnes i své jméno, je to město Dvorce, souvislý les táhl se od Ráštan, Dolan, Kopacíka až na Dvorce, dnesnické obce tamních již nebylo.

stavěn podle mou starých slovanských oad, níž
bylo podle vnu obci, na kladaných u nás německými kolonisty. I tento německý plán vni potvrzuj hruba rok maloření vni, vlastně obnovy vyplacené vni, dříve před r. 1250 se u nás vni podle německého vnu nestavěly.

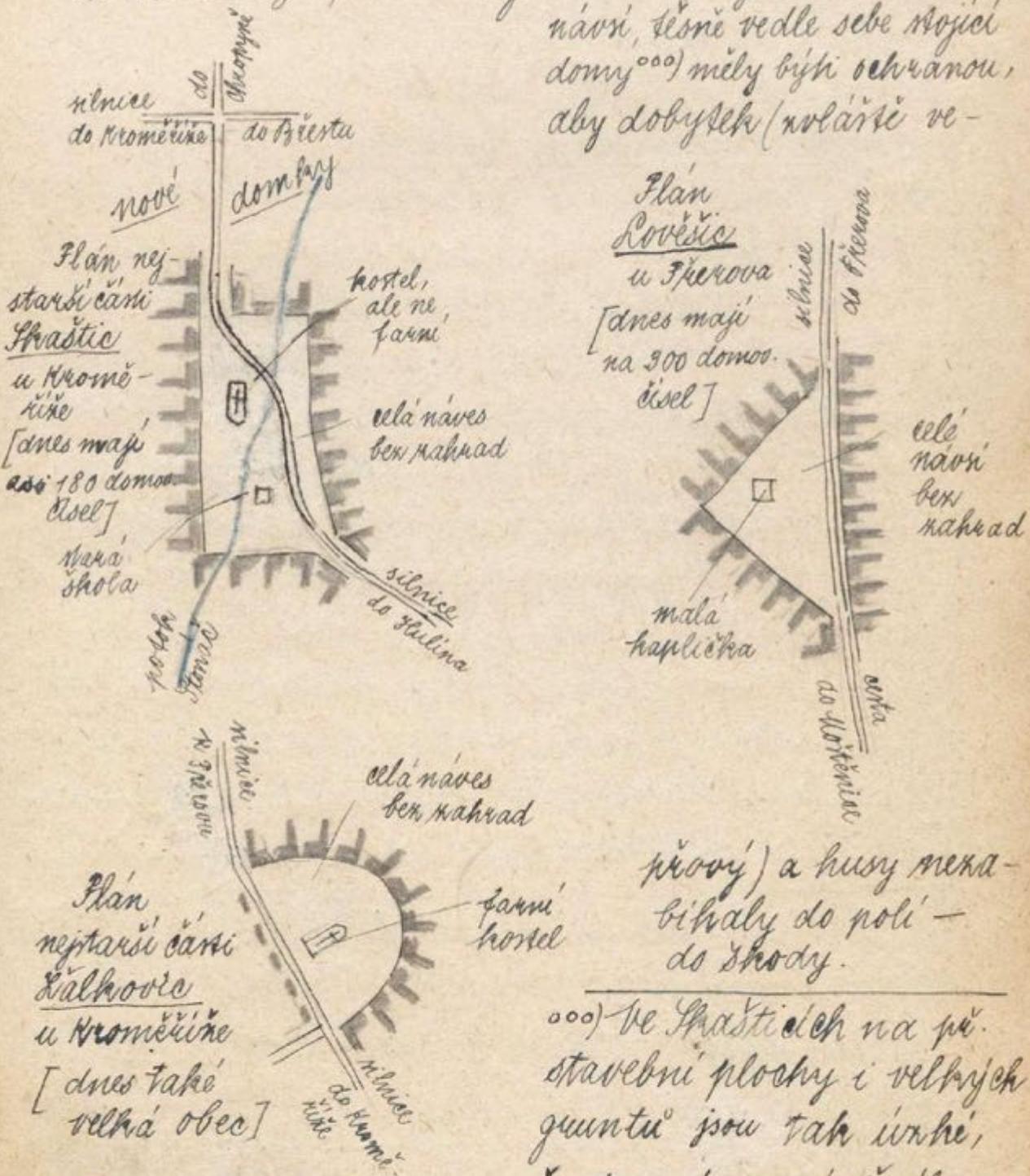
Probějme kondil meni oradou staroslovanškou a oradou německou ne 13. stol.!

mnohé, Brady staroslovenské - o prvních staletích aršíře i ve 13. století byly ráduhy se společním obděláváním povemku - nebyvaly veliké. Měly, 10-15-20 mědlosti, česně vedle sebe nojicích, také tvůrily návrí iplně uzavřená, jen s dvěma cestami do polí. Staveniště byvala iuká, dům dotýkal se původem obou sousedních domů [věšinou na lán^{*)}], byly stavěny při tokoucích vodách neb jim zde a na blísku - studni nasi půdkové sehdán ještě nemali - ze dřeva a z nepálené hliny, také po nich vyvrácení neb vypálení nenustalo po čase stop [vix Faloo!].

Podorysy těchto staroslovenských vni jsou známy, a mnohých oradách domud se nacházejí. Návrí, poměrně malá, byvala bud' čtvercová,

*) Šhartice celé jsou na lán - 14-

obdélníková, trojúhelníková i podkovovitá, do vni vedly spravidla jen dvě cesty. Uzavřená návrí, česně vedle sebe nojici domy^{oo}) měly být ochranou, aby dobytek /vrláště/ ve-

provy) a husy měk-
bíhaly do polí -
do žhody.

oo) Ve Šharticích na p. stavební plochy i velkých kvantu jsou tak iuké, že stavení pro výměňku musí být ka chlevem s ohny jednak na dvíře, jednak do nahradky.

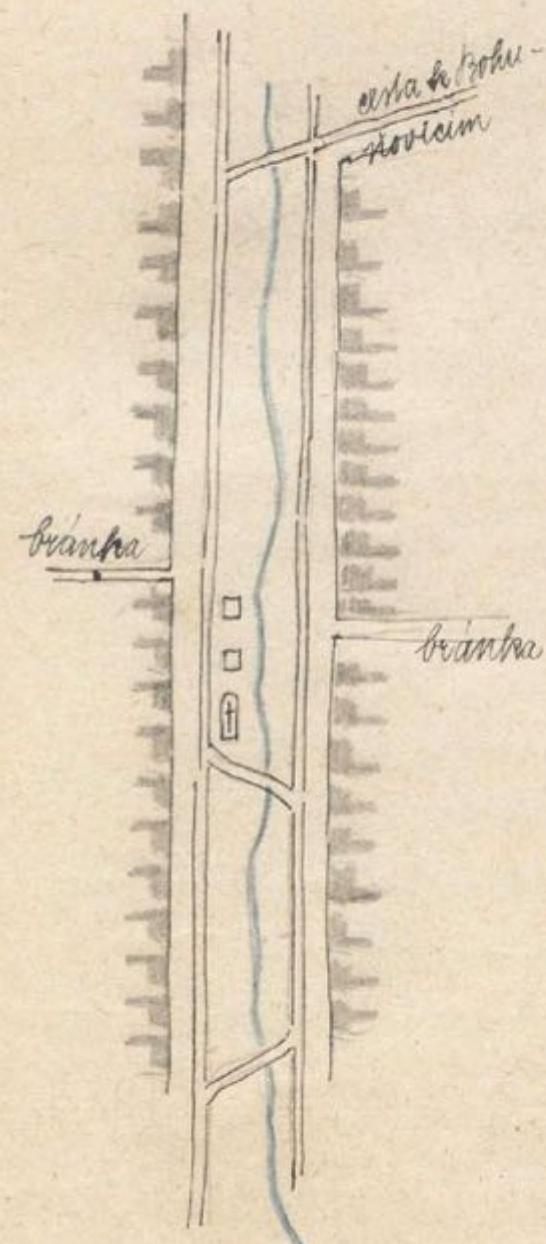
Kde je v obci hotel jako v Čáslavicích nebo ve Spášicích nebo i jen kapele jako v Lověticích, nacházení se naproti dřevěné stárečce, podobně jako v Bohuňovicích.^{*)}

Bolchovský plán Starova je zářivý. Obec vede [bez pondělích přístavek] dlouhou, širokou, širokou ulici [od 1 h. č. 22 je asi 800 m], usedlosti je více než bylo, asi 40, návsi je 50 i přes 50 m široké, ohrana so spodním porárem, na obou koncích osevěné, meziem obou silnice protéká potok, jednoduchá stavěníště jsou vyměněna hodně široká [u neraděl. čís. 26/27 až 70 m], kase aby menší menší domy byly ochráněny při požáru, každá řada domů má svou cestu. V každé řadě domů je uprostřed vorova, cesta, kvádří bránka, vedoucí do polí, ne k oradám. Koryt na obou koncích osnice a u kosela jsou průvodu pondělího, díve se jen dilo přes vodu [viz

^{*)} Omluva: že od studentství jich let mimo rodinou žes a rodiny kraj, urádím půhlady v obci okresu píseckého a kroměřížského, mně dobré známých a ne z blízkého okolí Starovského, ač půdorysy Dědinky u Hrušové, Stádla, Libuše nebo Chotky v Lodenici a jinu podobají. Leč naheslit je si písece netroufám.

obecní knihu n. 17-12]

hrady v této podobě: dlouhá, rovná ulice, síroky návsi, na obou koncích osevěné, byly na kladány od oradníku aspoň z části německým. Zaplădatel obce, který plán vymrazil = fojt, byl jeho při kladání měst učitě Němc. Pohled Starova pouze této podoby také Hrušová, Stepanovo a Luhnice [nemylimi se].

Němečtí kolonisté přicházel do našich zemí od počátku až shora do konca 13. stol., za Přemyslovců Přemysla Ot. I., [1197-1230], Václava I. [1230-1253] a Přemysla Otakara II. [1253-1278]. Za Václava I. [1283-1305] není o tom už nápravo. V první polovině až asi do r. 1250 kladali místa, vnitř na-

sich měst je všeobecně meni r. 1200-1250. před tím, jako v Olomouci, s hradem a jinde byla před kypnimi hrady jen podhradi, byly to vesnice s tehovým pravem [halachij]. To naložení vět-

šiny měst, jinž končilo asi r. 1250, mahládalo další němečtí kolonisté vesnice a to nejen v liduprázdných skorém pohraničních horách, na Šumavě, v Krusnohoří, Krušnohoří, na Moravě a Jeseníkách [ne v Karpatách a v Beskydech], mýbr i ve svatováclavském, kde po osadách většou částečně zůstávaly obdelavatelné pozemky.

Telka podoba se Starovcem. Jelikož jak návahy patrně předstarovská vesnická naznačila, ale pozemky obdelávání schopné – hlavně díly rámenní a díly od bědátské cesty k Hlincově a druhou stranou k Hoděniči návraty – bylo jich poměrně hodně, potřebovali na pomoc vesmorsi rádit si pouze půbysty, třeba k počátku co neprimitivnější a obec o nedlouhé době 1-2 roky mohla napravit nový život.

Podle Falackého o mahládání měst a vesnic nová obec Starovce nemohla vzniknout před r. 1250, jelikož do té doby se vesnice podle německého vzoru u nás nestavěly. A m. r. 1269 je už první písemný doklad o její existenci.

O velikosti nové obce a o počtu usedlostí
můžeme soudit z latinské správy z r. 1332, tedy asi 70 let po jejím maložení, kdy vdova po Karelavu II. ne Sternberha darovala obec Sternovou jako nadůši klášteru sv. Kláry v Ko-

moci, kde ve věnovací listině se praví, že plošná výměra obce byla 20 lanů s výnosem 29 marek.²⁴⁾ Vememe-li o úvahu pořádová domovní čísla 1 až 45 a vyncháme-li pondělí vystavená čísla [ale jen před r. 1781, kdy mynější očislování domů bylo provedeno], to ještě s vyneháním č. 23, č. 33 a 34 o biance a č. 35 na humny a bez č. 26, jež po vztalu seprve v r. 1761 rozděleném dnešního čís. 27, tedy bez 5 domovních čísel, dopřejeme k počtu 40 usedlostí, což na původní velikost obce vzhledem k uvedené výměře 20 lanů jasné ukazuje.

V. v. Stastnější než Starovce byl v ohledu průsepsích správ o svém maložení Štěpánov. Byl maložen pro ^{klášter - kněžskou} větmont jako Starovce, a tuto arci dobu těž podle vnoru německých vesnic, ^{takže} dlouhé, široké, hodně široké návra a široká staveniště. Základatel její, fojt Němc, je jménem znám, Stefan (český Štěpán), který dal nové obci své jméno, jakž těžko by valo záhykem. Stefanau, jež bylo hned od ēskej vesmorsi a českých osadníků něštěno na Štěpánov. Ké byl maložen od fojta Němce, dokazuje také to, že usedlici na východní straně

24) Problém nahoda v tu dobu se u nás peníze na marky nepočítaly.

obce mají také polnosti vyměřeny podle všech německých. Každý usedlíc dostal na svém stavením také široký pas poněmčí, jak si roké bylo jeho stavení. Poněmčky tábly se v jednom kuse až k řece Moravě v délce až 2 km. Dnes jsou půlaty silnicí a železnicí. Na východní straně nebylo to možné vzhledem k stavajícím už katastrům Libuše a Břežec.

Závěr uvahy: Nynější Starov nemohl vzniknouti před r. 1250, byl s velkou pravděpodobností založen v r. 1253 na katastru kumanstvím nazývánem raně starého nejméněho jména, po něm nastal jen cyrilometodějský kříž u nahradu u č. 1, částečně snad od osadníků německých, sojt byl učitele Křemec, většinou však od místních vratislavských se uprchliků ne zničené ves, podle všech německých orad, ve větší velikosti nekdy byla raně stará ves, měl ihned na 40 usedlíků a měl také ihned mynější podobu, bez postupné přistavovaných malozemědělských domků na vrchním konci. Technickostensky náležel pánum ke Šternberku (mor.). Předstarovská ves byla majetkem markrabat moravských

Starov loni jižpadně letos mítě slaviti 700 let svého kváni.

Dodathem

K tomu výklad pověsti o Jaroslavu ke Šternberku (čes.), domnělein vítězi nad Tatary u Olomouce.

Ve starovské tradici změno jeho o původu vši nepřichází.

Proně nashází se v tak rovném rukopisu královédorském, vydávaném dříve na památku ke 13. nebo 14. století, který byl nalezen v Hankou v r. 1817 v hostelní věni v Králové Dvoře; o něm nashází se básni "Jaroslav", o něž lze se vítězství Jaroslava ke Šternberku nad Tatary u Olomouce v r. 1241.

Cely rukopis je, jak vědecky určitě dokázáno, padlék Václ. Hanky, knihovníka Hušeče českého a jeho spolupracovníka Jos. Lindy. Linda je původcem výpravných básni, Hanky lyrických, oba byly složeny v novověštine. Hanky je s mnoha chybami janykovými převedl do staročeštiny a sam je asú napodobením starého pisma, k němuž jako knihovník Hušec měl volný přístup, na starý pergamen napsal. Rukopis byl objeven v r. 1817, Galachého Dějiny národu českého, díl I., výšly německy

v r. 1836, česky v r. 1848. Hanka jakou jeho spo-
lupníci Linda nebyli historikové, nemohli
před r. 1836 vědět, že v r. 1241 páni ne Stern-
berka ještě neexistovali, že jméno to používal
teprve v r. 1249 Karel z Lichtenštejna, když vy-
stavěl hrad Sternberk (čes.), počal se psátí
ne Sternberka. Teprve jeho druhorozený syn
jménovaný Jaroslav, následil po svém otci
stathy - o Čechách [stathy na Moravě, ohromné
panství sternberské které byly větší, následil
jeho starší bratr Albrecht], tam nastával také
učiněnské úřady, po r. 1264 byl purkrabím cheb-
ským a loketským, jímž byl ještě v r. 1269 a
od r. 1266 psal se de Fuchsberg (dle Falakroho).

jmeno to ještě neexistovalo r. 1241 kádny Jaroslav ne Sternberka
nemohl, tedy ani povzatit Tatany u Hlomouce.

Závěr: Trádice někdy je pravdivá, jindy
ne. Trádice o polone starého telehradu teprve
vykopávkami v r. 1949 ukázala se pravdivou,
trádice = pověst o Jaroslau ne Sternberka (čes.),
vitčici nad Tatany, je nepravdivá, Arba zlo
jména jména v r. 1241 nemila.

Tento jménovaný rok 1253 - vlastně 4.
jeho měsice - červen až máj - byl bohatý uda-
lostmi.

Dodatek k 1. článku.

Rok 1253.

Rada obrany

ke náruku staré vsi a moci dnešního Hlavnova.

I.

Včera v druhé polovici června - lány vlněl-
ho se obili - olevo vonlehle pastviny se stádem
krav a nedaleko nich koni, před nimi stáda
ovec - směrem k jihu silueta Hlomouce: odleva,
vyvýšený hrad knížecí, chrám s nevysohou věží,
dále napravo biskupský kostel, vedle něho druhý
kostel (michalský), dále opravo množivo nových
střech městských domů, nad nimi napočítat' kon-
lonity chrám (mořicový) s tupou věží a nevysohou
věží radnice - vše okáno napadajícím sluncem.

II.

Nevelká ves s obdélným návěm, plným
husí - kol návě těsně vedle sebe nízké domy,
vradu na nini vysoké věchy stodol -
meni domy horizontálny návě - na jed-
nom konci vni nízký kamenný hřeb, poblíž
něho nevelký, neobrázený hřbitov s dřevěný-
mi hřibkami, na druhém konci lině schouci
roda potoka Klešnice - na návě hřeb a
hrani děti - před domy na dřevěných la-

vechách sedí dorůstí v rokhoru - sena se
uk susi - obili blíží se k ukráni.

III.

K starostovi dojel jindřich posel: mladá chasa ihned na hrad, dle možnosti
se ubránění - a rychle jel dál k Lužicím -
mládež ihned vrhala - prohlížena kopí
s ostrou špicí řeckou [ne řeckých dílen
v Křečkovicích nebo v Babicích], doneseny
dva kři meče, hořist donesená z válek, do-
mácne vyrobené štíty, potažené volškou
koží, žez doma vyrobené luhy a šípy a ne-
kolik ^{ráznych} spás - 10 mladičků loučí se s rodinami - ihned
v noci odcházejí na hrad - tusi se
válečné nebezpečí.

IV.

Třetí den k večeru: nahorula vatra
na Chlumu (na b. Kopečku), za chvíli po ní
druhá na Moravou (u dnes Křelova), pak
nad Babicemi a další, dale k severu -
rozruch ve vni - nepřítel vpadl do nemě-
kdo? - kde? - odhud přivalí se
ahouba - strach ^{holářů} meni řenami.

a nárek.

I.

Krapná příprava k útěhu ne vni - vyve-
deny krávy, ovce, napřážení koně do vozů,
na něk uloženy rásoby potravin, nějaké
nádobi, náčini, nejnutnější prádlo, sáty -
poroplu odcházení celá ves do nedalekého
lesa - smělci vracejí se do vni, sbírají
husy, slenice a napomenuté věci - vše
odnášejí do lesa - psi běží s nimi - ve vni
není stál nikdo, všichni, i nemocní a starí,
dopraveni do lesa.

II.

V lese: opodál našich uprchlici
v Poděniše, dále v Bohuňovic, jenž klou-
beji v Paštan, směrem k Lovčímu dvoru
uprchlici v Hlínové, Stádla, Lužic -
každá obec postronomadě - bez ohnů -
vláha noc - raty dohořely.

III.

Druhého dne: spousty černého dýmu
směrem od hradu Blomuse: hoří vni, tři, pět,
deset, dým nad Bohuňovicemi, nad Poděnišem,
nad Paštanem - nástupy jendců v divém
valu - další černý dým nad Lužicemi,

Lhotou, nad Babicemi a dale, tam až oho
dohledne - celý kraj vypálen - rychlost
khouby ukazuje na opad jiných nepřá-
sel - snad opět Tatarů - huboké vzdely.

VIII.

Několik smělců - květných vypraveno
do vr - vše lehlo popelem - jen oho-
řelé krouny promí ční k temným mrakům.

IX.

Zpráva od dolanských přes bělhor-
ské a lastanské: hordy Tatarů u Olomouce -
hrad a město odolávají - pod hradebami
města porážka zbrojněho lidu, ustoupiv-
šího k Štěrbovské, Neoměřínské a Koneč-
jovské - hrad a město se brání dál.

X.

Další zpráva od dolanských po čty-
řech dnech: nové spousty jiných i ne-
sich nepřátel obklíčily Olomouc - prudké
útoky na město - hrdinná obrana.

XI.

Předtýden už uprchlíci v lese -
hladu není - shličujici noufalost - opět
zpráva od dolanských: nepřítel kon-
čí brá ležení - druhého dne: nepřítel

ve valných houfach odchází k jihu - čtv-
tého dne: hrad a město Olomouc jsou oble-
žení prosty.

XII.

Návrat uprchlíků z lesa - návraty na
kvítech rádne - co s chasou ve hrade? -
ves celá vypálena, shořely i kříže na hřibi-
tovi, jen kamenný stojí u kosek - nou-
zové ubytování - shliněn ostaliho obilí.

XIII.

Po několika dnech - chasa se vrátila -
místo deseti píšlo jich jen sedm - tři
o bojích nahynuli - načež rodili.

XIV.

Šípen: nová království: máme nového
rána - Zde slava ke Šternberku, těhajce
Olomouce.

XV.

Šípen, ráni: shliněn lusťenin, prora-
pípravy k obnově vr - cimice, fojt
fasi 30letý, střední portavy, rousých vlasů,
a vousů, sněděho obličeje, malý poroučení,
pověho, rovnodního pohledu*)], v nezvyk-
lém šate, cimice janyha, posíbený slumoc-

*) podoba Šímpyla II.

níka k hovoru — pověřen pánem, vědit novou ves — starostovi překážáno, porouchat jeho nařízení.

na volném prostranství ^{XVII} mimo spálenisté městě osi,
tyměření návštěv, stavenist, počtem 40—
přidělování polnosti do soukromého užívání — nespokojenost starých, proč vše tak velké — přání vrchnosti: sedmi
zároveň se obhajicím Olomouce přidělit
věži usedlosti.

XVIII.
dodninní polní práce nahájeny — nová
královská: král Václav mrtvý — markrabí
Přemysl, následující jeho nástupcem.

XIX.
Stavba nové osady — název nové osady —
první řík (1254) — první slavnost občí-
nek — osada ^{Šternberk} napočala svůj život.

konec měsíce:

červen: vpád kumanovských horf na Moravu — porážka Moravanů u Olomouce — ^{25.6.} ²⁵³ strašné pustošení celé střední Moravy, v tom i mnoha měst a městeců — obléhání Olomouce —

červenec: příchod uherského krále Bely, s krádným vojskem k Olomouci — Olomouc hájen a obhajen Zdešlavem ze Šternberka (čes.) — nadrok paprsků — příchod paprskova legáta na Moravu — odchod krále Bely ke memi — příchod Přemysla Otakara II. na Moravu — udělení pondějšího panství Šternberského (mor.) obhájeci Olomouc Zdešlavu ze Šternberka (čes.) — počátek stavby hradu a města Šternberka (mor.) — obnova všech Kumanů městěných v okolí Olomouce, tedy i Harnova —

září: smrt krále Václava I. a hned po ni nastoupení Přemysla Otakara II. na trůn český (dle Falachého).

• Jaroslavu ze Šternberka vznikne také stat „Tataři u Olomouce“ ve III. části Doplňku

Sak následuje příloha.

Rok 1953

Rada obrany
ve městě Staré Město a městě dnešního Harnova

2. O původu jména Šárkov.

[Uváha filologická.]

v Dějinách Štarnova m. ž. píše autor o pivo-
du jména v něm slovanský jazykohrytec Miklouš
odvozuje jméno v n od staroslovanského půdav-
ného jména starū = starý a že odvozovat název
Štarnova z německého jména je nesprávné.

Uvážujme: Obec je založena - i pojmenována - ve 13. stol. podle názvu německých vni, nakladatel její - sojt - byl učitě Němc [nemámejho jména], první osadníci byli měšťanou Němcou, většinou však horavanci (= Češi), poništali' uprchlíci ne unicené staré vni.

Kdo to byl fojt? Byla to osoba, panovníkem nebo vlastností upřímností neplnomocněná, aby město nebo ves malořila. Byl to spravidla Němec a říše. Ukolem jeho bylo sehnat nízký počet lidí, kteří o novém sídle chtějí se usadit, v městech jako řemeslníci a obchodníci, na vesnicích jako kolníci, a horníci (= hornických) osadách jako horníci, měl vyhlednout pro maloření osady vhodné místo, pravidlit stavební plán a na vesnicích rozdělit pozemky. Za to se stal fím, čím byval v českých obcích a jest doporuč starosta; byl hlavou obce, spravoval obec a nároven byl

fade it to piano?

- 24 -

v ménějších sporech soudcem. V 17. stol. stali se na
fotu rychtaři, kteří trvali až do r. 1848.

V našem případě byl fojt upřenomocněncem [nová obec nebyla už markrabštá] vrchností říčtínské, páni ze Sternberka (mor.), kteří měli mnaku hvěndu. Cox bylo přízvěkem jeho, nežže aby se vrchnosti náležitost, použil těž jejího mnaku hvěndy ku pojmenování nové vsi, Sternau. Stern = hvěnda, Berg = návrší, kopce, - au(e) = niva, rovina. Sternau mnaci sedy pozemky vni i novou ves, patřící pánům s hvěndou, erbem vrchnosten-ským.* [3 nově malovaný hrad a město Sternberg má vrchnostenský mnach hvěndu ve svém návazu]. Kromě to nesmíme zapomínat, že to byly v době, kdy přijímání německých jmen bylo módnou.

Jento východ byla česká a většina nových osadníků jakož i všechny sousední obce byly českého

* Západ není ojedinělý. Když český rod Vítkov
či přijal německé jméno Rosenberg, a českém uží-
vání Rožemberk, pojmenován tak byl i jejich
hrad a u něho ves Rožemberk a tvrzce největ-
šího rybníka na panství rožemberkém regent
Jan Krčín z Velčan užil jména své výchnosti
i na pojmenování nového rybníka: rybník
Rožmberský. Slup tak dodnes.

jakýka vysloováno jméno obce česky Šternov [š - nikoli s na počátku jména], slovnej Štefanau = Štěpánov, Domeschau - Domašov a j. všude české - ov ktožnije se s německým - au.

Rovněž je zajímavé, že první náznamy jménax nové vni univaly všechny tvary českého, vidyt' velmost byla česká. Přes o první listině o obci n r. 1269 píše se nikoli Sternau, nýbrž Sternow, podobně i ve druhé listině n r. 1332 Schernow.

Pterak je čistě jméno vni Sternow v latinské listině z roku 1269? Spáčkem či ben háčku, to jen Sternov či Šternov? ^{matči}

Nek odporovime, předešleme uvahu, týkající se vývoje českého pravopisu.

V 9. stol. se uvedením slovanské liturgie bylo učíváno pisma hlaholského, ponději cyrilského, o něco mladšího. Toto pismo vyvinulo se hlavně tím, že mělo volářní znaky pro hlasby obojetně s, n, c^o a volářní znaky pro hlasby, mělké ř, ř, ř, z, jde taha slovovázy jazyk vyhadoval. V řecitné toho nebylo třeba, tam měkkých hlasek nebylo.

Po vypuknutí liturgie slovanské na Švátopluka a po smrti Metoděje [r. 885], hlavně vrák po vyvrácení číše velkomoravské uvedena liturgie latinská a s ní i její písmo,

* c až do 17. stol. bylo -26- hlasou rojotnow.

latinka. Abeceda latinská měla pro jazyky slovanské velkou rávadu, neronišovala hlasby obojetně od měkkých, s a ř psalo se stejně atd. ve slovech, kde nebylo měkkých hlasek, rávada nečinila nesnáši, jména Praha, Hora Boleslav, Mladá Boleslav, Tětin, Karln dovedl správně věčinni haidy. Obtin byla se členim jmén s měkkými hlaskami, na př. Libuša četl Čech správně Libuša, ale jak jméno to měl číni Němec, Vlast, Nadar? Sodobně Decin, Pěšín četli Česi správně: Děčín, Pěšín. Jak psaní Pěšín podobalo se italskému jménu Pescino, název užoli v jiném Frýdlensku].

Aby se této rávadi odpomohlo, počali v pondělí době učívati pisáři na označení měkkých hlasek dvojí hlasek, psaných na sebou: psali s dojítím ss, ř - řs, č - čs, co. Písničko pravidla přirozené nebylo. haidy pisář (byl to upravidla mnich neb i světliký kněz) sovi si spěšky sám. Tento spěškový pravopis trval u nás staletí, u Němců spěšky sch - ša tsch - č užívali doposud, podobně spěškový pravopis mají dnes Poláci a Němci.

Na počátku 15. stol. navrhl mistru Jan Hus, aby měkké hlasby na rozdíl od obojetních označovaly se čárkou, psanou zleva doprava, tedy ř, ř, č, č, ř, ř, d, ř a dlouhé samohlásky čárkou

pomou sprava doleva, tedy á, é, í, ó, ú. Pravopis tento slví značkový.

V 16. stol. čestí bratři, velci přísnivei vzdělání, počali město Štěměčky psátí haečk, byl zřetelnější, tedy į, ň, ě, ř, ñ, Ě, jen u noncových d a t říkma čárka nustala dodnes.

Pro úplnost uvádim, jak vznikl haueček nad i: je to zmenšené písmeno o.

Vaří stůl psalo se stol, bez označení dleby nad o, ve 14. stol. dlouhé o rozšířilo se v uo, psali tedy stuol, v 15. stol. uo rozšílo se v dlouhé u a samohláska o mísila u psána nad u: ū, tedy stůl.

[Opakováno se n. 26] Je zajímavé, že pro ni známamy jména nově vznikly tovaru českého, vždyť vechnost byla česká. Proto v první zprávě o existenci obce z r. 1269 píše se nikoli Sternau, nýbrž řternow, podobně i ve druhé listině z r. 1332 řthernow.

V listině z r. 1515, psané už spisovkovým pravopisem, je jméno obce psáno už se zřetelným s, řthernow - s dojím ss - čte se učitě řternov. A proto i v listinách z let 1269 a 1332 psané jméno řternow dlužno rozhodně číti řternov**)

**) Stará výslovnost zachována je dodnes ve jméně městy řternov, část obce Ujenda u Brna.

Tvar řternov nachází se v německém kněmi na obecním ranitku z r. 1749: ſthernau - Gemein. [V tom roce byl rytířem Tomáš Hynk z č. 27]

Nedá se už asi mysliti, kdy mrtvo staršího tovaru řternov počalo se učinovati novějšího tovaru řternov. Je až po století později. Knih je dosud jasné. V německém dialektu u řternberka vyslovuje se mnoha "e" jako "a", řerd = hūn vyslovuje se řhard a tak až také město řternau počali Němcí učinátku vyslovovat a později i psati řternau a tento ^{tovar} písel povolna i do českého nároku obec, město řternov i v českém kněmi bylo řternov. Té doby už německá vechnost a němcí vechnostníci vřednici tomu pomohli. [Tvaru řternov je také jméno obce u Horuce, vše obec tohoto jména na Moravě není.]

A vratme se nyní k učinátku řvahy, že odvonoval jméno sv řternova z německého jmene stern - je nesprávné. Staroslovanského jmene staru - a českého tovaru starý je učito s mnoha jménach místních. Náme Staré Město, Starou Ves, Starou Todu, Starou Risi, je též ve tovarcích Starčeč, Staric, Starochovice (ves u Přerovu), ale jak by z jmene star - mohl vzniknouti jmén řtern-, řtern - nedovede vysvětliti žádny filolog.

J když snad mnohito řternovského rodáka

bude moci, že jmeno jeho rodné vsi na Hané je německého původu, nemusí se nad tím zmoutiti. Tehdák ve 13. stol. i čeští králové Přemysl I. a Přemysl II. přidávali k svému jménu německé jméno Otakar (= Odoaker) a také rytíře česká šlechta dávala svým hradům a tím i sobě jména německá. Byla to tehdy móda. A stánek národnosti v dnešním smyslu té doby říkem nebylo.

Přehled návou vni: námeo

německý	český
starší Sternau	Sternov, i když bylo psáno Sternow, Sternow a posléze Sthernow
novější Sternau	Sternov.

Jako dodatek vix stat „Obměny k u změně jména Sternau - Sternau a Sternov - Sternov“ na konci této části Doplňku, pak stat „Osada Sternek - Sternek“ na počátku II. části Doplňku.

3. O šternovské vrchnosti. [Dle historie.]

Jak v I. uvahu patrné, předštarnovská ves byla majetkem markrabat moravských.

První šternovskou vrchností byli páni ne Šternberka, starý šlechtický rod český, věbas od r. 1249 se jménem německým.

První z nich Zdešlav ne Šternberka [viz I. uvahu], obhájce Olomouce proti Hradec a Kunětice, vystavěl po r. 1253 hrad Šternbach (mor.) a město Šternberk. Soudil se se svým sousedem klášterem Hradisko u Olomouce o hranici mezi Šternovem a Bohuňovicemi (které vohno-stensky patřily uvedenému klášteru). Po rozhovoru tahl se řeba několik let ke smlouvě o dohodě z r. 1269, je první zmínka o existenci Šternova.

Německy ase neuměl, k tehdejsí šlechty znal německy máloho do, proto v latinský psané listině uvádí jméno své obce česky Sternow a ne německy Sternau.

Měl 6 synů: Albrechta, Jaroslava, Zdislava, Beneše, Divise* a Jana. Albrecht jako prvorodený následil po otci statky na Moravě, byly rozsáhlejší, Jaroslav v Čechách a tím vznikly dvě větve tohoto rodu, moravská a česká.

* vix I. uvahu o rodu páni ne Šternberka (čes.)

Albrecht ne Šternberha (mor.) nazývan je
v Dějinách Českova m. významněm a vy-
sloveným škůdcem hradistského kláštera a
kapitulního majetku, nedělil tuto nenávist
avš po svém otcu ^{slaptní}

Noravská) větev páni ne Šternberha nežila
dlouho. Vyměla po muži Petrem II. r. 1397. —

Česká větev žila jeně na počátku 20. sto-
letí, kdy „divoký“ hrabě Vojtěch ne Šternberha
byl zvolen českým poslancem na ohru tří síní
Král. Hradce.

V sedm. její členové v 18. stol. se poněm-
čili, vynikli v ní na počátku 19. století
hrabata František a Kášpar Šternberkové,
horliví podporovateli obnovenstvých snah čes-
kých, stědují přívrženci fr. Palackého, kteří
napsal dějiny tohoto rodu. V r. 1818 malované
Muzeum Krále Českého bylo umístěno v jejich
palaci na Hradčanech. Jejich vlivem byl
jmenován fr. Palacký historiografem krále
Českého (r. 1829) a v roce následujícím peně-
žitou jejich pomoci byla malována Mapa
česká na podporu vydávání vědeckých čes-
kých knih. Třeba v této mluvili německy,
svého českého původu byli si vědomi.

Dle Palackého a Jos. Kalousha.

→ Čtvrtá v páni ne Šternberha (mor.) Radeslav II.
měl 5 synů: Radešava, Štěpána, Jaroslava, Albrechta
a Matěje [- Matyáše]. Radeslav věenal panství Štern-
berské, Štěpán byl duchovním, Jaroslav maloval
vítěz Kábečkou, Albrecht vitéz Světelskou, Matěj
vitéz Luhovsko-holíčskou. Tato větev jako po-
slední mor. páni ne Šternberha vyměla roku
1574. [Dle Otrova Naučného slovníku.]

Přehled šternovských vrchností:

1253 - 1397 páni ze Šternberha,
1397 - 1466 pánovi z Kravař a na Plumlově,
1466 - 1477 Albrecht Korša z Bosupic,
1477 - 1570 páni z Dubé a Lipé,
tito všichni ne starých českých rodů,

pozже po nich přišla vrchnost německá,
1570 - 1639 knížata Württembergové, po mezi
časem, růžk společně s katolickými
potomci čs. hrále Jiřího z Tode-
brad, kteří přijali i jiné jméno,
1639 - 1695 vévoda z Württemberku, v. Němc.,
1695 - 1848 knížata z Liechtensteinu, slechtici
z Rakouský; poslední z nich byl
Jan II. z Liechtensteina.

V roce 1848 učiněny byly roboty, učiněni rychta-
ři i dědiční, učiněny vrchnosti a venkovský
lid prohlášen úplně svobodním.

✓ místní ustní tradice nezachovala
se o žádné z těchto vrchností žádná správa
at' v dobrém či ve špatném smyslu.

či ná někdo nějakou?

4. Jméno obce Starnov [bez háčku].

[Vzpomínka z 80. let.]

Byla doba, kdy i učedně psalo se její jméno Starnov, bez háčku.

V letech 1872 - 1886 byl správcem tehdejší jednotřídky, od r. 1884/5 do soudní obecné školy Aug. Krečmer z vln Dějiny Starnova str. 24]. Charakter jeho chci jako jeho náležitosti doplniti. Byl vysoké postavy, nosil dlouhý plnovous, jako uvedomělý Čech byl předsedou a ~~starostem~~ členářsko-převorskou spolkou Moravan, byl povahy ránné, v obci všeobecně etěný.

Nám náškum vynětloval původ jména obce takto: Za tatarského vpádu r. 1241 byla stará obec [jméno její nevěděl] od Tátarů vypálena a zničena, po jejich porážce u Olomouce byla obec znova vystavěna a na místě staré obce byla nová postavena, ne slov stará - nová po odsunutí honosky - a v názvu star - nov byla nová obec pojmenována Starnov [psáno ovšem bez háčku]. Přimuto naivnímu výkladu šternovští uvěřili a ve škole, na farním i obecním úřadě

bylo dnesdne psáno Starnov.

Mám zachovány řkol. zprávy ze škol. roku 1884/5 a 1885/6, kdež je psáno obecná řkola ve Starnově. Dále mám křestní list, vystavený dne 12/9 1888, který je také umístěn ve Starnově (latinské ranitko farního úřadu, uváděné ve starých dob pocházející Sigillum eccles. paroch., má pod latinským textem německé onnázeření obce Starnau, ale s háčkem [• nem. změněn]). Dále mám vynědcení zachovalosti, vystavené obecním úřadem - starosta K. Nyhl - ze dne 26/9 1892, kdež jméno obce uvedeno je Starnov, také i na obecním ranitku. Na všech vynědceních ze střední (tehdejší) školy mám uvedeno rodilý ve Starnova (všude bez háčku).

Po letech další nadušitele a faráři počali kase užívati lidového jména Starnov (s háčkem) a když komise pro věstění městopisních jmen v r. 1920 učila, že jméno obce Starnov je z bývalého Šternov, oboji s háčkem, užívání názvu Starnov (bez háčku) raniklo.

Šternov (s háčkem) kvítenil!

5. Cyrilometodějské kříže u Starova.

[Uvaha více archeologická než historická.]

Heslo:

Kde nemluví káznamy,
mluvi pída a kamenný.

U mnoha vesnic i měst na Moravě viděti nahívání, mluvba a neuměle tesané kamenné nahoře kříže.* Slojl spravidla na vsi. Kde říkají jim cyrilometodějské kříže (někde také baby) a věří o nich, že byly postaveny na památku na těch místech, kudy so. Cyril a Metoděj na svých misionářských cestách se ubírali, kde se nastavili, karali a hvtili. Nacházejí se po celé Moravě, také na západním Slovensku a ve vých. Čechách. Jinde jako na p. v. zemích alpských, hrabových, v Německu jich není.

* Jsou bez jehožkoliv nápisu a označení a je-li někde na některém letopočet nebo nějaké jiné označení, je nějme připojeno později.

Nacházejí s paprskovitých čárkach a úvědi od Star. Něsta u Uh. Hradiště. Dnes, kdy poloha starého Telehradu u Star. Něsta je vědecky dozvídána [viz I. uvahu], je pověst o nich značně posilena. Věří se, že jsou tím, co pověst o nich mlhavě naznačovala.

Jedna řada sékto křížů, nacházející od Star. Něsta a nynejšího Telehradu směrem na sever, přes Chřiby ke Kroměříži, dále k Přerovu, Olomouci, Sternberku, Uničovu, Zábřehu a dál vých. Čech, dotýká se Starova. Ale zajímavější je, že zatím co u jiných i většich obcí je cyrilometodějský kříž jen jeden, byly u Starova tři: u nahradu u č. 1, u řeky řeky ^{velkého mostu} nadjezdu a třetí na štěrkách blíže ^{velkého mostu} řeky a Švédské silnice, kde ~~od~~ byl obci darován jako pomník na hrob kněze buditele F. Wurma na jižní hřbitov v Olomouci, kde dodud stojí.

Jak záhadu tuto možno vysvětliti, vědět' píce u jedné vsi byl cyrilometodějský kříž postaven jen jeden?

Vinněmí si nejprve kříže u řeky řeky nadjezdu. Stál v blízkosti, kde asi stávala naničlá obec Sploš, zničená a už neobnovená ka boji mezi Jiřím a Bořibradem a králem uh-

ským Matyášem. Obec stála asi meni nynější statní silnici - až k silnici sahal asi tehdejší les, oproti dnesku hodně rozsáhlější - podél potoka Hlešnice až k místu nynějšího nadjezdu. Existence vnitřku je historicky zjistěna, i doba jejího vzniku. V dobách cyrilometodějských už stála, což potvrzuje jmenovaný hřík. Obec v 15. stol. kanikla, o její katastru rozdělily se sousední obce, Štarnov, Bohuňovice, Lhotka a snad i Laštany. Štarnovu původně patřil díl [pozemků] tamním a několika houšťům lesa říká se dorud, na polovině je stojící na něm hříkem, takže Štarnov tento hřík vzděl.

Podobně má se to asi také s hříkem na řekách. Hřík tam dosud osaměle v polích stojí

jak všechni starší občané starosti si pamatují a poněvadž o přenesení jeho v dřívějších dobách s jiného místa nelze mluvit, nutno kase připustit, že v místech těch až k potoku Hlešničku, k rámci těhoucímu na dnešní dráhu, stála v 9. stol. ves nějakého jména. V r. 1269, kdy reden byl spor o hranice Štarnova a Bohuňovic, už nestála, také o její bývalý katastr, poměrně malý rozdělily se Štarnov a Bohuňovice. Jméno kaniklo napans. Také u této vsi byl postaven cyrilometo-

dějský hřík, ves bere stopy kanikla, kanikla vznikla a Štarnov jej vzděl s pozemkem, na němž stojí. A kase: kdyby nebylo vsi v 9. stol., nebylo by ani tohoto hříče.

Třetí hřík stojí u nahradu u č. 1. Ustanoví jeden bod, kde předstarnovská ves stála, druhý bod musí být u tehoucí vody, tedy u potoka Hlešnice. Stála asi v místech - rokohou nevelká - od cyrilometodějského hříče v prostoru dnesních domků k potoku. Tam u ní po nantávce apostolii hřík byl postaven. Tento hřík je skutečným svědkem po kanikle předstarnovské vsi. Kase: předstarnovská ves, stojící už v 9. století kanikla, cyrilometodějský hřík stojí, ale už u nové vsi, vybudování ve 13. stol.

Z úvahy je viděti, že u dnešního Štarnova nacházejí se tři cyrilometodějské hříče nebyly postaveny u jedné vsi, mybrž u tří blízko sebe ležících orad.

Namítnete-li někdo, že tak blízko vedle sebe nemohly státí tři orady, at' se podívá do nejbližšího okolí. Vesnice Laštany a Bělkovice stojí docela vedle sebe a přesně nesplynuly v jednu obec. Nebo vedle Bohuňovic stojí samostatně obec Trusovice a Loděnice a u Loděnice kdysi sam-

statná Lhotka^{***}, tedy v nejblížší blízkosti čtyři obce. Také vzdálenost mení Štěpánovem a Libuší a mení Libuší a Kunovem je do zdejší nepatrná. Tzadobně Dědinka u Hlizové, Hádlo, Luknice, Lhota a Sternberk stojí všechny jedna od druhé v nevelké vzdálenosti.

A co popelnicové pohřebiště u Benátské cesty? Tam už cítě před 9. stol. osada stála, kdyby nelylo vsi, nelylo by pohřebiště. Nemohlo to být pohřebiště od původně novoske vsi, vzdálenost mení popelnicovým pohřebištěm a cyrilometodějským hřbitovem u nahradu u č. 1 je přes 1 km, tak dlechá, tak velké staré vsi nebyvaly, nemohly rukou pěšinotit, že v době příchodu Cyrila a Metoděje tato ves už nestála, že zanikla již před 9. stol., jinak by byl cyrilometodějský hřbitov v nejblížší vzdálenosti od ní postaven, řečas u pošeha u hřivovské cesty, ale tam není a snad nikdy nebyl. Další nejčastější cyr. hřbitov je u Benátek

Zdejší byl užel těchto hřbitovů? Víme, že v první době hřivanské byly stavěny kostely jen na římských hradech, ovesm že říma měla těchto hradů více než jeden, měst kromě Tělovraždu nebylo, tam byly dle dosavadních vykopávek objeveny už tři chrámy, na vesnicích – byly ovsem jako rádrubly malé – kostelu nebylo.

*** Lhoty byly zahádány ve 12. stol.

U těchto hřbitovů, které nazývaly kostely, konali naši předkové první hřivanské pobožnosti. Unohá staré pohanské ruky byly i v hřivanskosti zachovávány, jen jim byl přidán hřivanský význam. Stáli Slované kromě folabanů neměli chrámy, oběti bohům přinášeli ve volné přírodě, pod stromy, u studánek, první naši hřivanské předkové konali své pobožnosti také ve volné přírodě u těchto hřbitovů; plíže nahrazovaly kostely.

Závěr, svahy:
Chronologický přehled. Nejstarší osada u Benátky, po níž nustalo popelnicové pohřebiště, zanikla už před 9. stoletím, jinak by byl cyrilometodějský hřbitov i u ní postaven. Že předštěpanovská ves v 9. stol. shutečně stála, toho důkazem je cyrilometodějský hřbitov u nahradu u č. 1. Ozada na římskách zanikla, neznámo kdy, jen hřbitov po ní nustal. Osada Přelov zanikla v 15. stol., hřbitov po ní i jméno se zachovaly.
J kamenný dovedou mluvit, je třeba jen jim rozumět!

Dodatek.

Cyrilometodějské hřbitové na celé Moravě jsou stejné. Jak je to možné? Kdyby byli tesali hřbitov domácí lidé po odchodu Cyrila a Metoděje, byl by každý z nich jiný, jak jinak ani

nelbylo by možné. A hromě toho: Naši předkové ještě i v 9. stol. stavěli jen ze dřeva, práce z hámene byla jim neznáma. Také neměli k tomu poštěpného náčiní.

K toho lze usoudit, že v misionářském průvodu soluňských bratří, který najistě byl veliký, byl v něm plnomočněc kniněc, jeho osobní čeleď, obrojenci, kněží, řáci - čekatele na kněžství, jejich služebníci, a množství koní a soumaru jejich ořesivořatele a rodiců atd., byli i řemeslnici - hamenici, přivedení k řečka, kteří vyhledávali vhodný materiál a k němu všechno hotovili.

Také při stavbě velkohradských chrámů museli být cíni řemeslnici, řečtí, od nichž seprve domácí lidé těm pracim se pak učili.

6. Tajemství půdy.

Jsou a je jich více, nežli lidé slyší, půda často jen náhodou tajemství své vydává.

Ve válce trojské [dle nejmovějších odhadů ve 12. stol. př. Kr.] dobyto a zničeno bylo město Troja. Byly doby, kdy mělo se na to, že město toto vůbec neexistovalo, že to byl pouze výplod řecké fantasie. A přece v 19. stol. po 14. - po 3000 letech - objevil Německý Schliemann vykopávkami, že město Troja existovalo a liceně polohy města a hradu + básni Hlias ne odpovídá pravdě. Co vedlo Schliemannu k této práci? Uvahy, říčka byly k pojátku povážovány za plané. Schliemann nebyl archeologem, byl bohatým kupcem, který náklad na vykopávky nežistně nesl, ale cíle svého doráhl.

Podobně objeveny ručeniny milionového města Babylonu, též assyroské Ninive, v Itálii po 1700 letech objeveny existence výbuchem Vesuvu zasypaných měst Pompejí, Herkulanea a několika menších osad. O staromoravském Velehradu vink I. uvahu!

Převédejme na poměry štarnovské:

u hřebího než tři cyrilometodějských křížů stávala osada, před východem bráši soluňských obyvatelé byli pokané, políbivali nesmrtelné spalováním a popel v urnách hladili do nemě. V blízkosti všech těchto tří křížů jsou v nemě popelnicí, jež ukazují na nalezení.

Když vydala římská svědecství o existenci osi u benátské cesty, vydá časem také v nemě skryté popelnice.

Valentini popelnice u starých obcí je obvykle věc náhody [jako u benátské cesty].

7. Grygava.

Grygava je slovo gallské či keltské. Jak se dostalo na Hanou?

Všechna jména našich řek a potoků s koncovkou -ava jsou gallská, Morava, její přítoky Žárnava (mor.), Oskava, Rusava, Šupava, u Brna Cerava, Svitava, v Čechách Vltava a její přítoky Otava, Žárnava (čes.), v hornině plzeňské Klabava, Uhlava, Úslava a mnoho jiných. Koncovka -ava je gallská a značí tekoucí vodu, tedy řeku nebo potok. Tam všude sídlili kohouti gallovi.

V prvním tisíciletí před Kr. sídlili Gallové či Keltové po celé západní a střední Evropě, převážně jako národ rolnický; ale měli i také města s řemeslníky a obchodníky. Jeden z jejich hmení, Bojové, měli v Čechách a na Moravě od 6. stol. př. Kr. do 1. stol. po Kr. = 700 let svůj stát. V 1. stol. po Kr. byl vyvrácen od Markomanů, kmene germánského. Markomani jako lovcí a válečníci nechali se živiti od podrostného obyvatelstva, tedy od Boju, kteří si se rozptili svou samostatnost, ale vyhubeni nebyli.

*[†] zdrojnej latinským aqua = voda, se starogerm. acha = tehoucí voda - 45 -

aby své okupanty žili. A některá jmena osad pocházejí gallské názvy našich řek.

A fan jich jména dostala se k násim předkům Slovanů? Dle mynějších nálezů, potvrzovaných vykopávkami, usazovaly se skupiny Slovanů na našem území už od 3. stol. po Kr. možná, že už i dříve, ovšem pod nadvládou germánských Marcomanů, kteří je jako pilní a pracovité nemědlovali pro opatřování chleba a jiných životních potřeb rádi přijímali. V tuto dobu, od 5. do 5. stol. žili Bojové a Slováni vedle sebe, oboji ovšem jako pracovníci pro své pány.

Dle letopisů římských kaniala už se Marcomanů asi kol r. 450 po Kr., kdy hunský Atila vrál bojovníky marcomanské s sebou na tažení do vlastní Gallie (dnešní Francie) a po jeho porážce dějiny už o nich nevedí. Když by Marcomanii splynuly s jinými germanštými kmene, kanikly. Slováni na Moravě a v Čechách byli, okupantů prosti. Když by Bojoví říky asi ještě delší dobu meni násimi předky, kteří byli v počtu převážně a během času se poslovani by.

Vedle jmen řek snad i některá jména osad jako Brno, snad i Olomouc a j. jsou po nich památkou. Takhle latinský a německý název Čech

* všechny popelnice ustanují - 46 - na Slovany, Keltové a germány mimo nespalovali

Bojerheim - Bojohemum - Bohemia - Böhmen má svůj původ podle nich.

Uratme se ke jménu Grygava, po hanáku Gregava.

Ukde u Staranova u potoka Grygavy byli Bojové usaneni, měli tady svou vradu při poměrně krátkém, sotva 5 km dlouhém potoku. Kdyby ude nebyly byvali usaneni, nebylo by jména Grygava. Nedalejší delší potok Rěšnice, který má už jméno slovanské.

Popelnice valemene u benátské cesty nesou původem gallského. Gallové, tedy i Bojové své mrtvě pochovávali. V r. 1942 při stavbě nákladního nádraží bylo na benátském území u Maloměřic objeveno bojské pohřebiště, bylo otevřeno asi 50 hrobů. Korzy ležely na rázech vedle korzy byly zbytky broncových zbraní, krosy kopí, hrátky a delší meče, náramky a j. Nálezy byly použity v Lénském museu v Brně. Valemene

popelnice jsou původem slovanského, Slované v době před křesťanstvím tímto upůsobem své mrtvě pochovávali.

Závahy kde vyvoditi řadu najimavostí:

1. U Olomouce je vesnice Grygov, jméno je také gallského původu, ležící v mokřině, skorem bažinatém, často naplavovaném terénu. U Starova také ponemky, ležící podél horního toku grygavy, bývaly mokří, viz název polí „baňška“ od bahn, na dávných dob nebyly ani obdělávány, bývaly tam lesíky, před mimi les [viz XV. závahu Starovský les, pastoumy, louky]. Z těchto dvou podobných okolností, Grygov u Olomouce o mokřém terénu a starovské mokré ponemky, grygavy a baňška možno ovšem jen soudit, že hmen „grygg“ mazil mokro, mokriny.

2. Původní jméno grygava dle konvoiky -ava pavilo tekoucí vodě, tedy potoku, ponemky, podle potoka, dnesni „gregave“ májí své jméno už od našich předků.

3. Kde stála asi osada gallshá? Tého ráz, ale jistě poblíž potoka grygavy. Vime-li, že Projové a první u nás Slované, oba jeho nevolníci Karthomanii, žili staletí vedle sebe byla asi tam, kde byla pondější osada slo-

vanská, po níž nastalo popelnicové pohřebiště, tedy u benátské cesty. Starogallošské hrobkové hraby budou snad někdy čirou náhodou objeveny.

4. A jméno starogallošské osady? Brady, leží při horním toku, říčky nebo potoka, mívaly často své jméno ^{totožné se jménem} vodního toku. V horním toku Moravy [pojmenované také tak od Bojá] je ves Oskava, při horním toku Moravy jsou dokonce 4 osady téhož jména, Horní Morava, Dolní Morava, Velká Morava a Malá Morava, při Bečvě 3 osady, Horní, Střední a Dolní Bečva. Ne musí být vyloučeno, že mohla se na gallského obývání také pojmenovat grygava nebo na slovanského obývání Grygov.

* Starý název Bečvy byl Bečava, nah Bečeva, henečně Bečva; píšu u Bečvy říka, se doporučuje bečevní písek, podobně bečevní voda, bečevní ryby, druhé, e" se tu nacházel.

III. úvaha [dědictivní].

8. Kde bylo ve Štarnově původní fojtství?

✓ Dějinách Štarnova na str. 15 čteme jména řídících fojtů od r. 1543. První jménem známý je Štěpán r. 1543, poslední Matěj Vaňava z let 1716 - 21. Jména fojtů před r. 1543 některou navrhy nemáma.

Ze všeobecných dějin víme, že fojtové [viz I. úvahu] jako zakladatele vni měli na svou práci před ostatními usedlostmi jisté výhody: směli sobě přiděliti více pozemků než druhým, směli sobě vyměňti nejvýhodnější stavební místo a měli také přednostní výběr pozemků.

✓ bodu 1. Fojtství zakladatele vni bylo největší usedlostí ve vsi. ✓ Dějinách Štarnova str. 13 čteme, že největší usedlosti ve Štarnově byla čís. 6, 15, 18, 19* a 27. Největší usedlostí byl grunt čís. 27. Měl výměry 174 m², po rozdělení na 2 grunty měl každý z nich 87 m² a po přidělení obecnosti 15 m² v r. 1863 102

* správně č. 20, které bylo rozděleno na 2 grunty, grunt č. 19 byl částečně parcelován bez vzniku nové usedlosti v r. 1877.

míry polnosti, spolu 204 míry. Teto výměry neměly ani grunty č. 15 a č. 18 před jejich dělením, ani grunt č. 7, který před selováním pozemku měl výměru 142 m². Dnes největší grunt č. 5 měří přikupováním pozemků jiných usedlostí.

✓ bodu 2: Stavební plocha gruntu č. 27/26 byla v celé vni největší, široká asi 70 m - promě č. 44, které podobně jako čísla 1, 22 a 24 jako stavěni koncová, na konci řady domů, mělo rozměr kahradu, vlastně pole. Ještě větší nahraada byla u čís. 1.

✓ bodu 3: Fojt zakladatel vni měl také právo, vybral si sám své polnosti. Tu je zajímavá věc: první parcela se nachází v několikačetných dílech, počítajících u potoka Grygavy, se výměrou 18 m² patřila č. 27/26; také první parcela v takém dílu od Hlinové, Radlice, rase ve výměře 18 m² patřila k témuž číslu. A do třetice: také první parcela poli, nazvaných na východě, měří od potoka Blešnice k lodienské cestě, ve výměře 16 m² patřila k témuž číslu. Je to náhoda při přidělování pozemků při malování vni? Zda se, že v tom byl úmysl.

✓ těchto tří oholnosti: největší výměra polnosti, největší stavební místo a přednostní výběr pozemků dle se soudit, že tuto usedlost vybral

a nařídil mu sebe zahladatel vni, první fojt a
že tedy grunt č 27/26 byl prvním štarnovským
fojtem. - grunt č. 26 ještě neexistoval -

A ještě nico: Na čís. 27 hospodařili v době
od r. 1660 do r. 1724 po sobě 3 obřilové, znani
jinak Regento: Žira 1660 - 1673, Jakub 1673 - 1704
a Kášpař 1704 - 1724. Žira Obřil obhospodařoval
také grunt č 11, kde až do r. 1672 byla krčma
(vechnostenská; krčmy několikrát vechnostenské,
aby k odběru piva, vína a páleného měly svůj
nárok.) Kdo v těch dobách byl nazýván „regen-
tem“ = vedoucím něčeho? Vechnostenský horno-
dářský nebo rybniční správce. Žira Obřil byl
asi hornodářským správcem na panství štern-
berském a pak místo peněz obdržel od vechno-
sti největší grunt ve Štarnově. Proč ve Štarno-
vě a ne na jin. v Hnojicích nebo v Čerotíně?
An po vlastním přání. Byl rodákem štarnov-
ským. V Dějinách Štarnova na str. 47 se praví,
že Martin Obřil hospodařil v r. 1590 na čís. 7
a že jeho potomek Žira Obřil, řečený Regent,
hospodařil na gruntech č. 24 a č. 11. Výměra
byl to už menší panství dvůr. Proč nesel na
grunt č 7, na němž hospodařil už jeho předek
Martin Obřil? Grunt čís. 24 byl věží. [Poslední
zohledu Kristián Obřil zemřel r. 1880 v chu-

dobinci jako obecní chudý].

Foja jmennovala vechnost, proto ne všem jménem
fojtů vidíme, že každý z nich byl jiného jména
a hospodařil na jiné usedlosti.

Rychtáři.

Po roce 1727 dostala hlava obce nové jméno,
rychtář (z něm. Richter = soudce), jmenovaný od
vechnosti, tedy dorivotně či dočasné, bylo asi ne-
stejně. Knáme případy, že rychtář byl vžadu svého
zbaven a na jeho místo dorazil jiný rychtář.
Jondíji jmenovaní byli některi z nich rychtáři
dědičními, jejich usedlost nazývala dědičnou
rychtou. Ve Štarnově - Dějiny č. 15 - Martin
Zahrada na č. 7 uváděn je od r. 1784 jako
první dědičný rychtář, po něm František Zahrada
a poslední Leopold Zahrada do r. 1848, ale
jménem „starý rychtář“ byl nazýván až do své
smrti. Zemřel r. 1897 ve věku 95 let.

Kromě jiných výhod byli rychtáři
owobozeni od robot, synové jejich od vojenské
povinnosti a k u náježení, půjčmě mivali od
vechnosti právo výčepní.

Základní jejich povinnosti bylo, aby pod-
dani svou vechnost rádně poslouchali a roboty
konali.

9. Kde asi stál první štarnovský kostel?

Autor Dějin Štarnova na str. 18 a 19 psal, že se bohužel nezachovala správa, kde první štarnovský kostel stál, ani jakého byl slohu či vybavení. Ké struktury v ní však nemůžeme usuzovat, že stál na místě kostela dnešního.

Sodávalo-li se po staletém hledání a bádání nalézt polohu staromoravského Velehradu [o němž také nezachovala se správa, kde stál, jen pověst], viz I. uvahu, hledaného od Olomouce až k Děvínu u Prahy, snad se dá s největší pravděpodobností zjistit místo, kde stál první štarnovský kostel.

Přamejme! Rozloha obce není tak rozložná nebo dokonce nezměrná.

V Dějinách Štarnova na str. 18 píše autor že v protokolu duchovního soudu u Olomouckého [nicholai] arcibiskupství, to bylo vřízeno teprve r. 1777] biskupství r. 1479 ve výpovědi svědků je uvedeno, že Štarnov již před dobou

husitskou [tedy před r. 1419] měl kostel, v němž duchovní služby konali knožeti faráři. Byl to tedy kostel filialní. A dále, že ke kostelu patřil hřbitov „plotem neobehnaný“, tehdyže ke kostelu patřilo mnoho polí. Vážný svědek, Šternberský ríkář Jan uvádí v protokolu, že kostel byl vypleněn od husitů asi v letech 1437 - 40. Svědectví bylo napsáno v r. 1479 – říkáno soudnímu svědci řečba mnoho let – při výslechu byl svědek asi 50 lety, i mohl křičení kostela jako současník dobu si pamatovali.

Přihledněme při hledání předného plánu obce Náves asi 300 m dlouhá, asi 50 m široká, na obou koncích otevřená, je plochou hodně velikou. Sousední na jihu Bohunovice i Lodenice mají návsi hodně menší. Ani největší náměstí v Olomouci nedosahuje této rozlohy. Návsi nebylo urovnáno jako místská náměstí, skoro před každou usedlostí byla louka. Stabilní katastr na r. 1834 - 39 uvádí 18 rybníčků či močálů mezi ojedinělymi mahládkami. Proč, z kterého důvodu mohly vzniknout tyto louky? Štarnov neměl a nemá

*) už od r. 1377, tedy asi po 120 letech po založení obce

ani nyní hliník jako na pů. Lodenice, každý nahladatel usedlosti bral stavební materiál — hlinu — přímo před svým domem a louží, naplněnou dřívou vodou, ponechával pro případ požáru. K těchto důvodu bylo pondělí navážení louží taky zdlouhavé.

Kde nebyly louží? Před č. 1, 2, 3, kde prostor mezi cestou a potokem byl příliš úzký, dále před č. 10, 11, 12 a 13, kde stojí dnes hostel, fara se zahradou, škola se dvorem nahradami a dnešní hasičské sbírání.** Táhle k těm důvodům jako před č. 1-3 nebyly louží před čís. 24, 25, 26 — 31 a 32 — 36, 37 a 45.

Na poměrně velkém návsi jedině vhodné místo pro hostel bylo prostранství před čís 11-13, tedy tam, kde stojí nyní hostel.

Tě k východnímu konci, kteří nemohli dělat louží přímo před svými staveními, brali hlinu na humny od bohuňovské cesty až k čís. 29, k dolnímu konci k rybníčku a n. dolů na čís. 22 a 24, kteréto mimodědinské louží mohly vzniknout jen k těchto důvodů.

Kde dejme dálé mimo vlastní náves, na

**) Do roku 1848 stavala tam jednopatrová pánská budova s tvrdou krytinou.

na obou koncích vesnice, kde mohl někde hostel se hřbitovem stat. Místo na východním konci, kde nyní stojí chaloupky č. 46, 47, 48, bylo už o jedné straně mimo ves. Na dolním konci byly ovšem dvě už vypomenuté louží, rybníček a doly, sedy pro stavbu hostela také místa nevhodná.

A přehledně dálé k záhumením. Za humny na dnešní rybníční straně byly, jak už vypomenuto, od bohuňovské cesty až po č. 29 také louží, k nichž k louží na č. 40 bylo už něno asi pondějí močidlo — obecni — na máčení konopí. Ani v těchto místech hostel stati nemohl.

A nblížší ještě prohlédnout dolní část záhumení od č. 29 po č. 24. Starší lidé v obci jsou ještě pamětníky, že tu byvala rovná plocha až do r. 1884, jen na čís. 26 byvala louží, rovaná rybníček, způsobená asi sám, že když někdo bylo toto číslo rozdělením č. 27 v r. 1761, byl tu na humny brán stavební materiál, na návsi pro ulníků prostor mezi cestou a potokem ho nebylo. To velkém požáru v lednu 1885, kdy vyhořelo 14 usedlostí, dělaly se v těchto místech sušené cihly — repišovice a sám k dřívější rovné plochy

manikla až k poli na čís. 24 vyhloubená místa, jímž také říkáno doly. Ne regulovaný té doby potok jimi protékal. Při kopání hliny někde nepřišlo se ani na kameny různého druhu ani na horsi, tedy také v těchto místech kostel se hřbitovem nestál.

Zájumení se mazny od Hlunové je sice rovní, bez loučí, pole počínají hned u cesty, která vede po celé délce obce, ale ani tam při hlubší obče, ani v místech nynějšího hřbitova nepřišlo se někde na kameny různého druhu ani na horsi ne starého hřbitova.

Také rádna pověst o starém hřbitovu se o obci nerachovala, mnohem stáleji pověst o tatarském opádu ano.

Podivejme se ještě do sousedních obcí! v Bohuňovicích, které původem jsou starší než dnesní Starnov, stojí kostel upravený v návsi poměrně malém návsi. Jozef zahradatel v něj již znal. V Hlunově, která dle stavutku plánu je přestavěna také po opádu kumanovo-madarškém, až v téže době jako Starnov, je kostel také upravený v návsi na Dědinku. Podobně i ve Štěpnákově, zahá-

daném asi v téže době.

I konečně přihledněme k osobě zakladatele vsi. Zakladatel vsi - fojt Němec - byl rozhodně konumující člověk, když nočí v něj vyměřil tak rozsáhlou náves, když pro stavební plochy místem také nešetřil***) některej, že je to měkání půdou, že ruštane během toho většinou ležet ladem a tak ani také nylepe věděl, kde bude nejvhodnější místo pro kostel, to jest uprostřed vsi, kolářství když na příští kostel při pondělování a pondělování poručku velkým přidělem polí pamatoval. Když dovolil loučení rozvratit celé návsi, uprostřed vsi to přece nedovolil. Když někdy na myslí mimo pro stavbu příštího kostela. Když bylo načato s jeho stavbou, mda

... Takýto ponděl měl nám a „opatinnými“ kondely - Hanáky z konci 18 a z počátku 19. století, kteří z důvodu, aby obecností co nejméně ubylo, vyměřovali stavební plochy pro nové stavění chalupky na vrchním konci v tak malé konstrukci, že měly sotva kousek dvora (stavební místo č. 47, stavěné v r. 1773, nemělo ani dvora), o návjezdě a tedy o možném pondějším rozšíření stavění ani nemluvě. fojt měl už návys 20. stol.

jeně na jeho životu — o chystané řádě je už
urudek přesnější — nedá se odhadnout, v roce
1377 už se v něm bohoslužby konaly.

Závěr I. Z celé úvahy lze soudit, že nej-
opodnější místo pro první staroměstský kostel,
na nějž zahladatel - sojt už při zahladání
vn. památoval, bylo místo upravené vsi před
č. 11, 12 a 13 a že tedy v těchto místech dřívějno
hledat místo prvního kostela, očem daleko
menšího, než je kostel nynejší. H stavba druhého
a třetího kostela na tomž místě námor
ento posvnuje. Proč by se nev při stavbě
druhého kostela nevolili místo upravené
vsi a ne už při první stavbě? To ovšem
není jenž důkazem, ale oprávněnou domněnkou

A v jehém slohu mohl být karel, stavěný koncem 13. nebo počátkem 14. století, vystavěn? Tu je ponudek jasný. Asi od r. 1220 přestalo se u nás stavět slohem románským (= italským), až je ve slohu románském, na pů. nachována část bývalého kapitulního děkanství na domě v Olomouci, pocházející z doby před r. 1220, po tomto roce stavěly se kostely, radnice, měšťanské domy a pod. jen v novém slohu, gotickém.

(= německém). Především ani starnovský hotel nečinil výjimku.

A material stavění? Z výpovědi svědků o protokolu n. n. 1479 „byl vypálen“ je zřejmě viděti, že byl na svedeního materiálu, a kamene a cihel (pálených). O dřevěných budovách nemůže se říci, že byly vypáleny, ale že byly napáleny, že shořely, proměnily se v popel a pod. Ve vel. Karlovicích u Četina je domu dřevěny konelíček, když byl uplanul ohněm, nemohl by nikdo říci, že byl vypálen, nebože že byl ohněm kničen, že shořel. O stohu slámy a o dřevěni půlně také nemůže se říci, že byly vypáleny, jenže byly ohněm kničeny.

Závěr II. Také dle upříslušnosti staveb jímých donud nachoválych horsků v městech i na venkově, stavěných po r. 1250 možno říci, že byl gotického slohu a vzdělého matematiků, humáne a cihel.

Rád myslíchnu a půjmu jiný, lepsi' národe.

Najítelé Vějin Čárovny o tom roční.

40. Švédové a Šternové.

Ke Šternové byli Švědi vždy, od 30leté války a násavili po sobě pamět, uvající dnes již přes 300 let.

Základem o jejich polohu je v Dějinách Šternova hodně pravděpodobný: jenže násavily po nich na Šternovském katastru dočasné památky, nárovnaté „na žádce“ a druhá „švédská boží muška“.

O švédské boží mukce a o jejím smutném zániku viz článek o Dějinách, od bývalého starosty obce Adolfa Šmetany, v místním hanáckém nářečí, práce to jistě velmi kodařila.

Po delší švédské boží mukce táhl se housek staré cesty, bez spojení na sever k Šternberku a na jih k Bohuňovicím, místo pro možno neobdělávané, užívané jako loučka. Růhalo se již Švédská cesta nebo také Švédská silnice. Švédové ji ovšem nevy stavěli. Bylo to zbytek staré kempské nebo hradskej silnice, vedoucí k Olomouci do Šternberka a dále k Opavě. Jistě, že už v 9. stol. bratří soluňští se již ubí-

nali. V 18. stol. na Marie Tereziu zřízena byla mezi jmenovanými městy – k vojenských divodům, stád silnice vedla městy mohelnami – nová silnice, vedena poněkud vyšše, blíže k lesu, o svási polone, nazvaná „cisářská silnice“, myni státní silnice.

To zřízení nové silnice byla stará silnice rozrušena a snad jen pouhou náhodou – pro možno v těch místech – se již ten jmenovaný housek nachoval.

jak ve všeobecných dějin známo, skončil se 15. června 1642 švédský generál Torstenson vrahem německých, tehdy jistě tajně evangelických městanců Olomouce a vřídil k městu Fordou pevnost. Velikou hrad a město Šternberk pustil necholitrat a rukou švédských do rukou císařských a kase naopak, vřídili Švédové na poli severně od Šternova menší polní pevnísku, „švédské žánce“, kdež byla stálá švédská hlídka, povorující připadně polohy císařských kolářství v době, kdy byl v rukou císařských Šternberk.

jak pevníška vypadala, nevime. Má však obdobu. V r. 1643 leželi Švédové přesněji u Přerova, hlavní stan byl v Hor. Nortěnicích. Přerov po dobytí vyloupili a vypálili. U Nortěnic [4 km od Přerova] na nepasnému návrší vřídili na svou ochranu oproti severu také malou polní

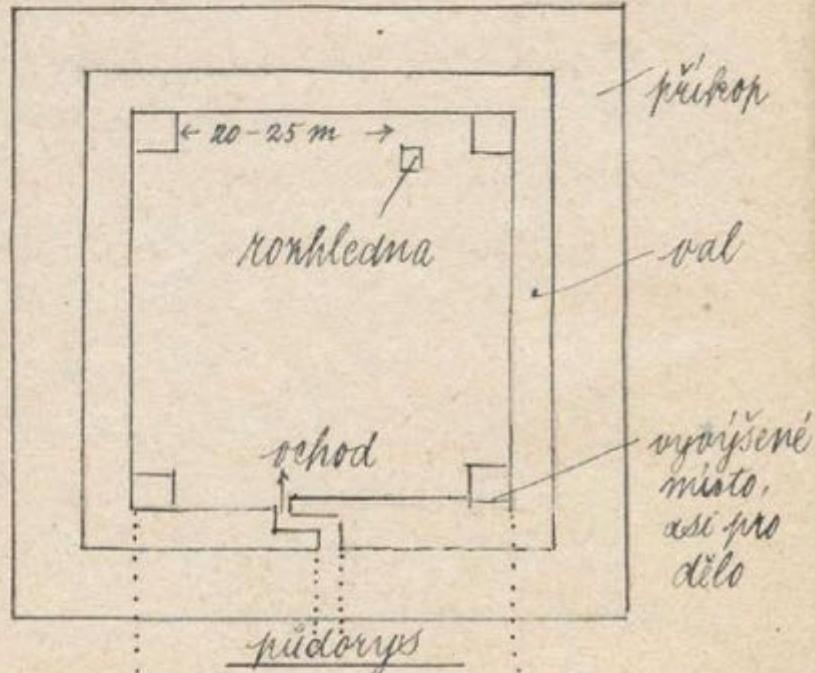
pevnůstku, která podle jménem „švédské řance“ dodnes se nachovala [dop. r. 1953], dle vypravovaní starých lidí stále v témž neporušeném stavu.

Je to čtverec o délce strany 20-25 m, s jediným vchodem se středem od Kostěnice. Je oblopen hliněným valom, asi 3 m vysokým, kol něhož nachází se ani 3 m široký a, 2 m hluboký příkop. Vchod byl kryt rážkem.

V hradem
roku je vy-
výšené místo,
asi pro postavení

dél. U severní strany dřevěná, asi 6 m vysoká konstrukce je nejméně pondělího původu, dřevo 300 let na volném vzdachu nevydrží.

Dle v Kostěnici nachové pověsti byla o pevnosti jen menší hledba, větší oddíl asi 100 mužů byl uložován v domech, níže

pod pevností, aby v případě náhlé potřeby mohli lidé hledbu o pevnosti posiliti?*

Šternovské „švédské řance“, někdejší skoro v téže době, byly asi podobné, možná že větší, možná že menší.

Krušení jich bylo snadné: kamenného hradu nebylo, hлина na valu sháněla se do příkopu a po několikačem vráni a vlačení nebylo unáti, ne tam pevnosti stála. Jen jméno zůstalo.

Je zajímavé, že i když menší švédská poručka byla ve Šternově po 6-8 letech, v místních pověstech se o nich, případně o jejich svrhostech a násilnostech nic nezachovalo, aniže Šternov byl od nich vypálen [dřívější stavění na pi. č. 22 a č. 5 je překážkou].

Švédská poručka něstala v Blomousi ještě 2 roky po ukončení války, do 8/7 1650, aby byla karukou, že podmínky míru se strany císařské budou dodrženy.

*) Švédové leželi u Přerova táborem přes ni-
mu, asi půl roku. Dle místní pověsti Hor.
Kostěnice, jakoz i souvědci obce Lovětice,
Bochoř, Benoř a Ujezd, zůstaly po nich skoro neporušeny. Přerov byl vydrancován a vypálen.

XI. úvaha.

Co kůstalo Šternovu po Němcích?

Dvě německé slny zaváhly Šternov. První při nařízení obce ve stol. 13: pojt byl Němec. A prvních osadníků, které si přivedl, byla zápoj část, připomínám $\frac{1}{4}$ Němců, většina $\frac{3}{4}$ byla domácího původu, Moravanci ve 13. stol. Moravanci ještě neříkali, ně jrou Čechové, otásky národnostní nebylo, říkali si podle meni, v Čechách Čechové, na Moravě Moravanci neb Moravei, ve Slovensku Slovani neb Slováci atd; u Němců ještě v 19. stol. byl obvyklý název, Deutschböhm [nem. čech] byl to člověk rodilý v Čechách, jazykem Němec]

V 13. stol. vrchnost byla česká, podobně i dle Morava. Němci postupem nečetní byli jen v nově zahádanych městech a pořídku v Jeseníkách, k počátku jako hornictví a hutnictví, později i kolonici. Proto tato hruška Šternovských Němců v ohledi slovanském ve 2-3 generacích zanikla bez stopy;

jen některé německé rodové jméno se udrželo, nornitelného jména nebyl vrah už Němec.

Povážlivější byla druhá vlna německá ve stol. 17. po válce 30leté; byla již po stránce národnostní nebezpečnější. Ukarují to sousední Lutovice a Lhota. Vrchnost už byla německá, ne šlechty české, většinou nekatolické, zůstaly jen sroshy. A ještě nejdříve vysí řečta, když rá spíš a více půsila ve styku s německým císařským dvorem, pak následovala a konečně i městání českých měst se poněmcování, poněmcovával se i dříve český venkov. Prof. Dr. Hrubý, rodem z Hruškova, ve svém díle "Slezská Morava o dějinách" uvádí, že kolem r. 1590 bylo na Šternberském panství jen 20 obcí i s městem Šternberkem českých a jen asi 10 obcí německých. V druhé polovici 19. stol. byl poněkud obrácený: kůstalo jen 9 obcí českých, město Šternberk a ostatní obce se poněmcily.

Ta válka 30leté německá vrchnost - kníže Württemberk na ni a vévoda Württemberk po ni — prozídlé své oddane doplnovala k koncům, které válkou nebyly tak postizeny,

jednak k řešeníku, jednak ke svých původům v Německu. V Dějinách Starova na ř. 12 se uvádí, že po válce 30leté mezi 40 majitelů gruntů zůstalo jen 26. Tak vidíme po r. 1648 celou řadu německých jmen: skoro v jedné generaci tu byli usaneni: v r. 1650 Dreyseitl na č. 15, r. 1652 Kosman na č. 8 a Hanisch na č. 32, r. 1663 Šmid na č. 12, r. 1664 Gaygù na č. 29, r. 1666 Luxert a na roh po něm Kunc na č. 2, r. 1667 Springer na č. 31 a Heintz na č. 18, r. 1673 Žižka na č. 14 a Walter na č. 10, r. 1681 Maynar mase na č. 2 a po něm na římě čs. v r. 1693 Nauser, v r. 1691 Füyml na č. 13, r. 1698 Šilmajrka na č. 31. Celkem v nedlouhé době 50 let 15 německých jmen na 11 usedlostech, na usedlosti č. 2 dřívonce 4 Němci v různých podíle, skoro bezprostředně po sobě.

Sledujme, co po obou vlnách nastalo.

Po první německé vlně:

1. jmeno obce, které je určité německého původu [viz říkavu II.]

2. polohopisný plán obce: dlouhé, široké návsi [dnes zdobené spoustou kábrad a kahadek] s dvěma hlavnimi a dvěma bočními

vjendy [skoro jako měnské náměsti],

3. široká staveniště, podobná ochrana před ohněm jako široké návsi,

4. a rodových jmen jen německé jméno Nikl, k německého Nikolaus = Mikuláš, uvádí se už v r. 1546.

U ostatního je už těžko usuzovat, která vlna je přinesla:

5. V pondělí velkonoční chodi chlapci celé Moravy „na maskut“ jenom starovoucí „na římkurci“. Slovo je německé, pocházejí k němu Šolmeck ortan; u Čechů a také u Rusů [viz Havliček, Brany a Ruz] bylo nověkem, ne došlo k přicházení o velkonočích ke známým na ochutnávání povídencích jidel a v těch dob se asi výraz ten nacházel.

6. K nimním chlapeckým radovánkám náleží hlučení na hlučnáčkách. Ve Starově chlapci domud, iandruji na, čandrovacích; má také německý původ.

7. Festě i na našich mladých let říhalo se dětem před Lucií [13. prosince], aby se večeř olobě najedly, jinak kdo v noce přijde „spreechta“, vyrtá slabě najedlému díru do břicha a vypne ji hrachovinou. Víkde mimo Starov jsem o spreechtovi neslyšel. Jméno ukazuje

nádělně na německý původ, v ústině jméne říper - "není". Německé sperr = navrátit, ka- bradit, sperr = krušný, veselý.

8. Také slovo, moc, s dlouhým řením v českém původu, tím slovem byl pojmenován kdo při posledním mlácení poslední a pen udeřil na mat. „Moc“ se musil vykoupiti tím, že dal na pivo. Co slovo to v němčině znamená, nevím, snad pochází ne slova Matz, český mazek, bylo ho užíváno jako příhany.

9. Z 15 osobních jmen v konci 17. stol. nista- lo jin jméno Mauser, v poměnění znění Maurar. Z rodové jméno Hřgar vymělo, nij- stalo jin na rozlišování jiného jména.

10. V nárovených polích využívalo němčina jin v náruv, mesla, a něm. Maß = míra a „ploca“, a něm. Flasch v dialektu Slož = miso, srat, obojí asi výrobek německé rechnortenské kan- seláře. Když by nároven „ploca“ pocházel z českého „plice“, posuvá vztah souvislosti. Týto výměrou malé parcely, mesla na rálucím, ploca pod hrázkou byla štarnovským podda- ným vydělena rechnorti, kterí o malé par- cely v dobách, kdy půda mila nepatrnou cenu, asi nestala.

11. Vodník vyskytoval se už ve staré

slovanšti mythologii = bůh rodi, ponději ve Štarnově, vyměl, v poloosoblých postaci at' v Olešniči nebo v Grygově nemohl existovati, vrátil se do Štarnova po malostení rybníku kru- hledání ryb, rolařce o rybníku náhummennim, ale už s novým jménem, Karman.

12. Další německá jména Nielenbach, Hame, Deutsch, Bargl, Bajel = Bell, Weiß, Brägar, Pouč, Žigl, Fréml, Richter, Rang jsou původu pr. 12. stol.

13. Těžko usoudit, me ktere době pochází vancík = odvod vody, hambálky, a něm. „am Balken“, půjční trámec, spojujici na horním konci dva stropy, slovesa šmakovat, bajsat = lajdat se, bajsat, nasisat, komplovat a jiná. Hodně německých slov bylo přeneseno k vojně, ale to byla po celých našich zemích. Německých slov, dřívě u řemeslníků a obchodníků všeobecně užívaných nesvádim, řemesla kromě kovářů, lesářů, krejčíků a obuvníků přišla k nám s německými holovisty ve 13. stol. a jejich německé výborné výrobky v domác- něty. Tepce nejnovější doba se jich uprostřuje.

14. A konečně věc hospodářská. V 60. a 70. letech se ve Štarnově ukrovala skoro ne-

přestovala s odiúváním ře cíkrovec se tu nedává. V r. 1882 koupil usedlost č. 14 německý říd, obchodník ve Šternberku, počal hlouběji vlasti a více knojiti a cíkrovec se dařila.

Kid. Kémec naučil štarnovské pěstovat cíkrovec. Všechni štarnovští koupali jsou jeho následovníky.

Albrecht Henn

12 V pořadí třetí štarnovský kostel.

[Dle názoru far. Fr. Náchy.]

Kostel pořadim druhý byl vystavěn bězy po válkách husitských, v minnemech o knojických farářích není zmínky o tom, že by Štarnov byl býval delší dobu bez kostela.

Byl asi vystavěn na troškách prvního kostela, také z tvrdého materiálu, ve slohu gotickém, v nevelké velikosti prvního kostela [viz IX. i vaha]. Přečkal 30letou válku i „okupaci Švédskou“ a býval v 16. století modlitebnou českých bratrů, po nichž mu zůstalo jméno „xbor“, správně „xbor“ a před 30letou válkou na nějakou dobu i kostelem evangelickým, protože v r. 1619 byl do Štarnova dorazen luterský-evangelický pastor. [Dějiny Štarnova str. 19].

Bězy po r. 1621 — na protestantskou — byly znova podřízen farářům v Knojicích, ač pastor pod ochranou vrchnosti se ve Štarnově udržel až do r. 1627.

K malování třetího kostela udržela se o obci tradice, že druhý kostel nazývaný „xbor“, byl stavbou už chasrný a že proto byl

zbourán. V polovici 18. stol. starostí obce ne
vědeli, že druhý kostel byl také kore-
sem nekatolickým, že číti bratří nazývali
vešchny své modlitebnu „stov“ (ne kostel), jel-
kož se v nich scháceli = sbírali se dohromady
k společným pobočnostem.

Stavbu nového kostela prováděla vrchnost,
Aniž Lichtenstein a vrchnost nesla hlavní
náklad, dodávala stavební materiál, platila
řemeslníky, kterých ve Starově nebylo*

* Starov byl v době stavby kostela v jižní
kemědělskou, měl jenž v r. 1781 podle číslování
domů jen 9 domků malomědělských, č. 23,
33 a 34 v brance, č. 35 na humny a č. 46, 47, 48
na vrchním konci, č. 49 obecní pastoušku a
bez čísla svéjímu říči pardovnu. Další domek
č. 51 byl postaven až v r. 1785, tedy dříve
po vystavění kostela. Z toho byla 3 čísla pro
společnou potřebu obce, kostela, pastouška
a svíjína, číslo 35 na humny
byl jistě přibytíkem hledače rybníka ná-
humenního, místavu 5 domků malomě-
dělských, takže ani venkovských řemeslníků
jako nemíku a lesáři v obci nebylo.

ředníky, lesáře [pokud nebyli robomíky a jiných
oni a neponali robotu ruční], štukatery, kámo-
níky, stolaře, klempíře, pokrývač a s. Starov-
ští oddani konali jin – roční mzdarma – ko-
botu ruční a trávní.

Při této leži knižce Lichtenstein tak pobí-
ný, ně povolil ku kačnému celkem výdaj
se stavbou nového, hodně sčítko kostela? Nevíme.
Spíše lze soudit, že to byla kněžna, náboženský
více maložena, která stavbu provadila, aby po
sobě nanechala dlouhotrvající památku a knížka
řádu výhověl. Tento případ nebyl jediným na
Moravě.

Nový kostel dotal na venkovské poměry
bohatou výbavu, vyřízenou ve Sternberského
kláštera, který se sou dobou opasoval novým
inventářem. Takové povadí na hlavním oltářem,
takovou kanatelnou, u obou tolik soch a sožek,
tolik starých, umělecky cenných obrazů,
křížovou cestu, vše marámováno, oba boční
oltáře atd, nemá ani mnohý městský kostel.

Hlavní obraz so. Nikuláše na pozadí
na hlavním oltářem je dílem slavného olomouc-
kého malíře Kryštofa Handke, má netolikou
velikou čenu uměleckou, ale i leží.

Velkou škodu utrpěl kostel, ne křížová cesta
nepochopení svaté Ant. Dáňka byla nahra-
zena novou křížovou cestou, umělecky bez-
cennou. Stará křížová cesta, mino aby byla
uschovala, byla od něho spálena. Od něho byl
z kostela odstraněn a také spálen boční
vitrík na chlapecké straně a nahrazen novým
vyníjícím, umělecky také cenným.

Elán kostela pochází od místního
uměle - architekta, kostelu větší, na př.
v Brněnovicích s nemálo významným umístěním
hodin nemůže se Šternovské věži rovnat.
Báni na věži dotal kostela až v 19. stol.

farář Fr. Hacha byl unikátním
malcem kostelního umění.

Vin dálé statí, Šternovský kostelík, nbož
o VII. časti a, měl Šternov postupně tři ko-
stely z. o VIII. časti doplnil.

III. úvaha.

13. Šternovské rybníky.

Ještě neuplynulo ani 100 let od vypuštění
náhumenního rybníka a za dalších 100 let, až
zmíní poslední zbytek hráze, zůstane o paměti
mladých generací znám jen název polí, v rybníku,
všechno ostatní bude jím už neznámo. Pro pě-
šti generace těchto několik rádků.

U Šternova byly dva rybníky, náhu-
menní a Člunovský. Rybníky zahádaly se,
z důvodu hospodářských, hlavně v 16. století,
proděr výb rynášel se doby více než dávala
orná půda. Byvalo jich mnoho. Vě břastivědě
moravské při dějinách obce Knovice je upráva,
že u obce byvalo 5 rybníků a přesce půda
u Knovic jako u sousedního Křešotina je
výborne jakousi.

Přihledněme k rybníkům Šternovským!

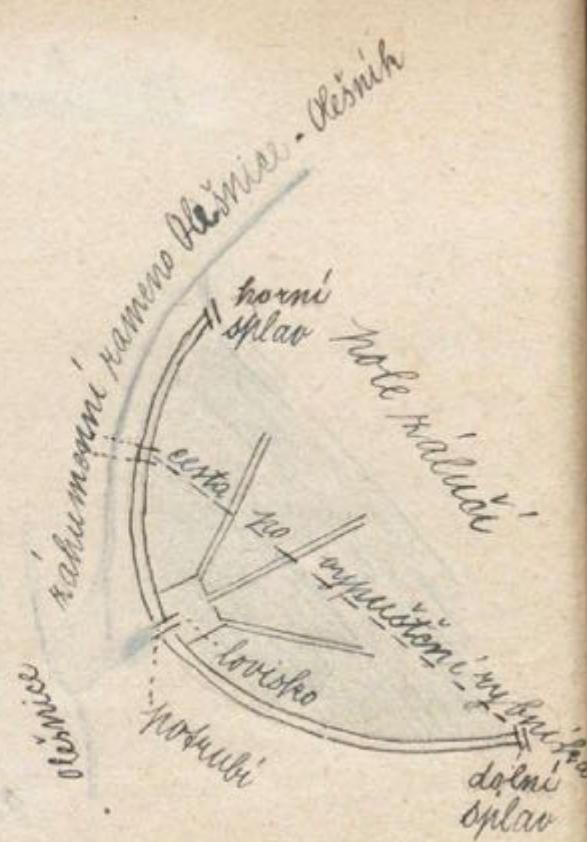
I. Rybník náhumenní.

Dle Dějin Šternova na 10 byl malořen
vechností kolem r. 1550. K jeho maloření byly
vybrány nejméně hodnotné pozemky [o malé
hloubce je špíčk] o rozloze asi 50 ha.

* náhumenní rybník měl vedení jméno Šternovský rybník,
ale ve Šternově se mu řívalo náhumenní rybník.

rodu dříčka
hran asi 3 m vysoká, která po vypuštění rybníka počalo se od horního konce povolna kroužet, na pr. na navážení močidla a vedlejších lounů na č. 40 až 45, kde vznikla louka, nazvaná "Amerika" nebo užito hliny na výrobu sůšemých cihel = vepřovic. Hranice v koruně byla tak široká, že se po ní mohlo jít s rovou.

Na navodňování rybníka byl na horním konci v trámi vybudován splav, podobný byl i na dolním konci směrem k Prohůovicím. Jaký účel měl tento splav, nelze říci určitě, snad aby v případě, že by rybník při prudkých lijavcích byl naplněn, aby odváděl přebytečnou vodu. V paměti pisatele nezistalo u obou splavů jen několik rčer-

Při stavbě rybníka bylo nahumenní rameno - Olešník asi upraveno tak, aby k němu byl umožněn přítok vody do rybníka u horního splavu a odtok vody u loviska. Takže toto rameno splynulo s hlavním tokem Olešnice, tehoucím dřidinou.

nalyčeh, asi dubových trámu.

Ači uprostřed hráze bylo ze silných dubových
šošen potrubí na vypouštění vody před výlovem.
Bylo tak prostřáncé, že dospělý člověk mohl
jím proletěti. Před potrubím na rybniční straně
byl vyhloubený čtvereč, rovný, loviško", místo,
kde se vlastní loo ryb konal. Na vnější straně
potrubí byla menší loučka a u ní odtok vody
do náhumenního ramene Olešnice, která po nejá-
trých 100 m splývala s hlavním tokem Olešnice.
Toto spojení obou ramen zůstalo i po regulaci
neměněno.

Zadle výstření tohoto ramene po výstoku
vody k rybníku se zdá, že náhumenního ram-
ne Olešnice nebrývalo, že bylo jako vodní náhon
užíváno až při výrobení rybníka jako přivod
a od potrubí jako odsotek rybniční vody. Táhlo
se obloukem podél hráze od horního splavu až
k potrubí.

Rybník původně měl i svého hanumanu
= vodníka. Starí lidé, pamětníci ještě naplně-
ného rybníka tvídvali, že hanumana vidě-
vali, že chodil i do sušiny na návštěvu. Jaký
učel navštěva měla, už nevívali. Vzhomání
ovšem přítomnost hanumana v rybníku byla

mila, byl to bezplatný hliďček ryb k volání před mládeží a před pověřivými nesvárnými rybáři. Když se hanuman po vypuštění rybníka vyměhoval, učiteli nevěděli, přij do Moravy.

Dle vypravování otcova, který v mladých se v rybníku ještě koupaval — Sharp a ženoučce ještě o tu dobu nebylo — byl rybník svale vypuštěn v r. 1864. Hran na Č. zq byla prokopána, před ní přes potok postaven most, rovnou čarou od průkopu až k dolnímu splavu vyměřena cesta, k rybníku učiněno pole, rozměřeno na jísa a tak pronajímáno.

Nepatrná vzdálenost rybníka od vni měla i jeden neblahý následek. Skoro všechni starovětí byli postiženi nemoci, projevující se střídavě horhosí a nimou — hůdavá nimnice. Říkali ji „poenka“. Nemoc postupovala postiženého řebla i vicevrát do roha ^{na peci}. nachvat trval několik dní. Cecila se ^{teplom}. Byl to druh domácí malárie, byvala velmi rozšířena v močvi nížině jižní Moravy, kde se jí říkalo „hodonka“ podle města Hodonina. Jak známo, původem nemoci je bakterie *Plasmodium*, nějž se v různých rodách, její následky přenáší do lidské krvě komáři. Na

se neumíralo, choroba postižení jen potrápila, na rozdíl od malárie tropické, které ji postižení, voláště Evropané, valem podléhají. Po vypuštění rybníka bakterie vyhynuly, komáři, řebla lidé dálé žijí. následky její nepřenášejí a tím nemoc vymizela.

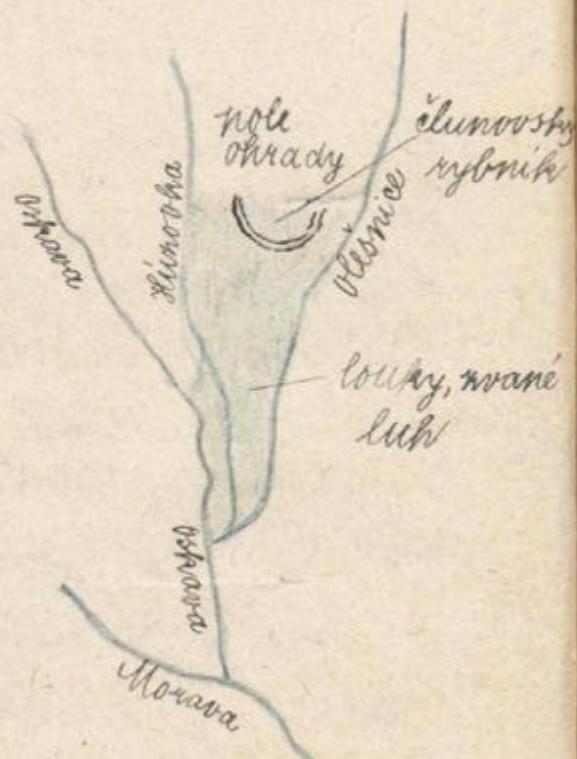
A na konec nadcházejí se otázka, co bylo na tom místě před vznikem rybníka? Základu o tom nemůžu. — Tolem na rybníkem říkalo se zálučí, přední a zadní zálučí směrem od bohuňovské cesty. „Zálučí“ jako na jména osad Zálučí, Zálesí, Záhoří a j. uchazejte, ne poněkdy ty ležely na loukami. Byly tudíž pravděpodobně o těchto místech starověké louky a pastviny. Na zálučí až do polovice 19. stol. pásávali se koně.

V r. 1868 byly do té doby „obecnosti“ — druhé byly v obradách a na dolních řeckých, tam pásávaly se krávy — kondelejny meri starousedlíky, sedláci dostali po 15 měsících, chalupnice po polovici. Aby předešlo se proskoci při výdělování, byly přidělovány losem.

II. Člunovský rybník [vypuštěný r. 1870].

Jak z katastrální mapy Štarnova lze viděti, přecházení Štarnovský katastr, který má zhu-
ba podobu obdélníka, na jihu na zeleném
křížem" a na ohradami o nesiroky, dlouhý cíp,
počínající bývalým
Člunovem, to jeř Člunov-
ským rybníkem a kon-
čící při stoku lesnice
s Hlínovkou a vtokem
Hlínovky do Oskavy. Kromě polí na ploše
bývalého rybníka o celém tom cípu, zvaném
"luh", mostírají se samé louky. Kdá se, že
tento cíp, který formou od Štarnovského ka-
tastru tak se liší, byl kdysi u neznámého
dnes dívodu od vrchnosti ke Štarnovské-
mu katastru propojen.

Rybník byl dle Dějin Štarnova str. 10
založen v letech 1502-1509 a byl vypuštěn
a proměněn v pole o r. 1870. Co tu asi bývalo
před vznikem rybníka?

Malá obdoba: U Přerova na levém břehu Bečvy před jejím vtokem do Moravy u vsi Troubek byval také rybník, zvaný Člunov. V nové době je už také vypuštěný, pěsemněný v pole, patří do katastru obce Troubek. V listinnych měrnách je psáno, že v mi- stech rybníka stávala obec Člunov, která v božilivých dobách husitských zanikla a vesmír zůstala na tom místě rybník. Je tu velká obdoba: tam na naprosté rovině dolní tok Bečvy, kde teď na úplné rovině říčka Hlínovka, větší říčka Oskava a konečně Morava.

Toto láká k myšlence, zatím nicim pro-
me podoby terénu a shodných jmen a nem-
nich situací odvozovat, že tu v těchto mi-
stech mohla také stát malá ves, zvaná Člu-
nov, malá, snad jako sousední Benátky jen
6-8 domů, a Benátkách bylo tehdy usedlostí
"jen 7 i s mlýnem" [Dějiny str. 19], jejich
obyvatelé vedele nemědlně naměstávali se
také výrobou a opravami člunů rybářům,
jichž u Moravy bývalo hojně. To mohlo vši-
kávěn vrchnosti rybník, na nějž jméno

naničeli vsi Člunov píšenesem; některé katastru byval řídký les. Nejstarší dokladem katastru na území obce byl připojen ke katastru starostenskému. Když v listině z r. 1332 užádá se výměra obou 20 lánů, a tu dobu tento cíp ještě asi ke Starovou nepatřil. K blížším obcím Poděbradice a Přerovu nemohl být připojen, byly to jiné vrchnosti. Zachovaly, nároky polí, na člunově" jako na druhém konci vsi "na polově" nárok tento možně podporuje.

III. Luh.

O vzniku luhu, v čehož praví stará starostenská pověst, že v celém luhu byval řídký, hustnatý, nízký les a že vrchnost dovolila starostenským poddaným, aby les kucovali a pěstovali jej v louky. Kolem lesa kdo vykučuje, tak velikou louku nistka. A vstupku, starostenské sedláci nemají v luhu louky stejně velké: některá velikou, jiná docela malou, některé pak byly i bez louky v luhu. Svojené té doby čís. 27/26 mělo tam louku ve výměře 16 mis, v r. 1761 byla rozdělena také ve 2 stejně polovice.

Čásové data by se tato pověst hasadit do 16. stol., kdy vrchnost při nakládání náhumenního výběru uvala starostenským poddaným jejich louky a pastviny a aby je odškodnila, dovolila jim kucovat vrchnostenský les v luhu a získovat si tam náhradní louky s poukazem, že byto louky, ležící se vzhledem terénu s hladší ornicí, budou lepší než louky v suchém, štěrkovitém náhumenu. V tom ohledu mluvila vrchnost pravdu.

IV. Poděbradice - Člunov.

Obě jména Poděbradice a Člunov uchauji, čím se dříve obyvatelé jejich podle nemědlovství nazývali: vyráběli a opravovali lodky a čluny. Takových případů pojmenování mnoho. V obci Štitary vyráběli štitáci štiny, Rinary u Přerova mají své jméno od vinic, kde tam pěstovali víno, Chmelna - 3 obce v Čechách - jsou pojmenovány dle pěstování chmele, v Ratajích byli usazeni rataje = oráči. U blízké Horavy byvalo v dávných dobách hodně rybářů, i jedna předměstská obec u Komous, někdy v 18. stol. již pochonalováni pěnovci, měla jméno Rybáře.

Dříve se tvrdilo, že jméno Loděnice nechává od slova lod', jelikož v horách nad Šternberkem je také ves Loděnice - Německá, kde na blízku větší tekoucí vody není. Vzpomenutý u Dr. Hrubý, profesor dějepisu na brněnské univerzitě, všobecně tedy naprosto věrohodná, ve svém díle, Severní Morava i dějinach" uvádí že Loděnice nad Šternberkem založili osadníci z Loděnice, právě tak jako nedalekou Něm. Klinovou založili kase osadníci z Hor. Klinové, obojí Česi, obě do nedávna německé obce řekly byly po založení česki a příjmení Německá dostaly ponději, až když se poněmčily, aby se rozdělaly od svých mateřských obcí, které kase dostaly příjmení Moravská, ne Česká.

14. Starnovský les, pastviny, louky.

Vzhled maje se časem mění k nepoznání. Kde kdysi nastínovaly půdu horouny lesních stromů, kde třpytily se hladiny rybníků, kde pasla se stáda koní, krav a vepřového dobytka, tam slyší se lamy obilí, zelenají se pruhy kupy nebo vysoké nati nemáhu.

Tak tomu bylo i u Starnova. Z Starnov měl les, na předměstí starnovské v n. asi společný, po založení dnešního Starnova rok parcelovaný. Němcí společně vzniklý neparcelovaný. Němcí společně vzniklý nemilovali, fojt, zahradatel v n. také ne. Starší občané starnovští pamatuji ještě lesík na Grygarou, pastvici č. 7. Otec pisatelů říkával, že takových lesíků pamatoval tam několik, sám jako hospodář na č. 27 po r. 1872 vykučoval lesík na radlici ve výměře asi 1 mil. Kterémuk místu v nadmořské výšce radlice dosud se kříží, na lesíku".

Dá se n toho souditi, že v dobách, kdy neměděci, mající málo přiležitosti přeněstít výrobky své práce, neposícebovali mnoho vnitřních lidí, když řetězec pověrků nechávali rok

loučeti ladem - uhořili, že les ne starých ještě
dob rochávali lesem, nekučovali jej, také proto
aby měli vlastní ostop, tedy že lesisty bývaly
když na všech parcelách dnešních polí gry-
gavnických lesík od č. 7 byl u nich poslední,
přečkal ještě první světovou válku 1914-1918.
Na války byl však tak vyprázdán, že u něho
něstalo jen seohu chodíci a byl proto vy-
rázen, a podobné příčiny jako lesík u č. 27.

Pasení dobytka ve Starnově už neparama-
tuji. Konec pásávali na dnešním předním a
nadním záluči, na rybníkem, tehdy ještě
napuštěným. Kravy se pásly, kde jsou dnes
pole v ohradách a v trávníku. Už jméno
ohrada ukazuje, že místo to bylo primisivně
ohrazeno aby dobytek nerabil do polí, do
špody. Průchod k pastvině nebyl po dnešní
benátské a loděnské cestě. Od č. 24 po levém
břehu Olešnice vedla cesta až k místku přes
potok (myslím, že je tam ten most dodnes)
a potom přímo na místku ohrazenou také
cestou k ohraďu. Cesta se nazývala „pruhon“.
Při náměně ponemku, když něstalo se naist,
dostal tento pruhon grunt č. 27 na odstoupe-

ní, ponemku u zeleného vrána na upravení a roz-
šíření loděnské cesty. Jelikož parcela pruhon
byla výměrou rovnou menší, byly mu nabíd-
nuty ještě doly na č. 23. Sledující hospodář
na č. 27. f. vrtlích doly odmítl a dívodu,
že by u nich musil platit dan, ale vnitřek
je rádný nedávají. Nejdříve, že opravou
míše u dolů vzniknouti velmi dobrá louka.

Tde pásával se veřiový, dobytek, pisatel
už nemohl vystřít, na jeho mladých let pásł
se ještě na hráni využeného už rybníku až
po posrubi.

Male louky byly až do scelování ponemku
něco na Štěrkách u kamenného průče, něco
o dolní části nadního záluči, něco o nadní
části ohrazené a o dolní části trávníku. Velké
louky byly jen o luhu. Jelikož byly od obce
hodně vzdáleny, chodilo se na práci na nich
na celý den, oběd (studený) brán býval s sebou.
O jejich vzniku vznikl i významný rybník.

IV. úvaha [něště pro mládež].

15. Co zahránilo Šternov před poněmcením?

Koncem 19. a počátkem 20. stol. byl Šternov jedinou obcí v bezprostřední blízkosti Šternberka která nistala českou. Jelo-li se nebo šlo-li se do Šternberka, všlo se prvně na české obce do německého města, německá Lhota líkela manu.

Šternberk jako město byl založen po r. 1253 od osadníků německých, těžba od české vrchnosti a byl v počátku městem německým. Nětské knihy, k čemuž nachovány, jsou psány janykem německým. Za větších husitských vrchlostí byla stále ještě česká – němečtí měšťani ve Šternberku podobně jako v Praze, vstupovali ke halichu a dírodu, aby zachránili majetek a časem se počíteli, jiní se mystěhovali a na jejich místo nastupovali čerti lidé z okoli. Od doby života a poděbrad až do 30leté války byl Šternberk městem českým. Poprvé na a po 30leté válce počal se mítce poněmčovati, německá už té doby vrchnost jménem tuto podporovala. Koncem 30leté války jsou nápisy už janykově smíšení některé ještě české, jiné už německé, asi po

R. 1690 už jen německé.

Vliv německého Šternberka počal působit i na venkov. Nejblíže a tudíž přiřazené a mnohdy i přísluhene obce Lhota, Lužice se Stádlem, Babice, Krakovice a Růžec na rovině, na Hani, i podhorácké obce Hlásnice, Lipina, Šachová a j. do té doby vesnice české, během 100-150 let se všechny poněmčily.

Farmorti a ponději i školou pastýř Šternberk hned od svého založení byl fara a ne škola v Hnojicích, všudy český. [Za cis. Josefa II. koncem osmdesátých let 18. stol. byl prefektem státního generálního semináře kněžského na Hradisku u Olomouce český učenec Jos. Dobrovský. Ve svých pamětech upomíná, že ho přepravilo, jak vzdilé české sedláky nasel v Hnojicích.]

V Dejinách Šternova na m. 19. st. n. ř. 1621 Šternovští občané rádali Šternberkého probota o kaplana a s ním i o přeřazení, ale ne rádosti jejich nebylo vyhověno, ani pro odpoří hnojické fary. Kdyby se tak bylo stalo, byl by Šternov stálou soudní sousedních Lužic, byl by se během doby také poněmčil. Jak nepatrná mnohdy víc původní velké

následky. Kdyby se byl Štarnov poněmčil, jako sousední Láznice, bylo by obyvatelstvo Štarnova v r. 1946 odsunuto do Německa bez ohledu na česká jména a český původ, ovšem k důvodu, že byli Němci, právě tak jako láznické Coufalové, Šimrové, Nepustilové, Adámcové, Běhalové, Malí, Vojnáříkové a jiné.

Kávér: Přifaření a příškolení do bokem ležících Hnojic a ne do po ruce ležícího Šternberka, vznikni a počátku lokační a ponději samostatné fary, i když první lokařista Al. Bernard byl Němec, pasířil přes pod českého hnojického faráře a nežení samostatné školy vedle jiných méně podstatných okolností načvanily Štarnov před popěmčením.

Vzhledem k Lužicím: Tak divně si osud někdy s lidmi nahraje!

16. Jak to bylo?

Je miám, jak neutěšené byly poměry nejen u nás, ale i v celém shoru Německu po válce 30leté. Bída, nedostatek, hlad. Pro poddané ještě k tomu nevolnictví a roboty.

Chmurné bylo poměry charakterisuje skutečnost, že poddaní nemohou obžírat těch měst, opouštěli po otáčích udeřená hospodářství, grunty a odcházel do nejsé budoucnosti.

Dle Dějin Štarnova str. 13 byla ve Štarnově pusta místa [jak dlouho, ovšem nevíme].

nejhorší doba z první poloviny	v roce 1652	... č. 25 a č. 45,
	" 1660	... č. 39,
	" 1662	nače č. 45 a č. 27/26, největší asadlost v obci
	" 1663	... č. 44,
	" 1664	... č. 36,
	" 1667	... č. 9, 25, 31, 32,
	" 1672	... č. 29,
	" 1673	... č. 31, 2 a č. 44 (po druhé),
	" 1676	... č. 31 (po třetí),
	" 1677	... č. 25 (po druhé).

Dále jsou uvedeni ti, kdož zhlídli svého hospodářství: v r. 1652 Matěj Tavřena x č. 25, r. 1668 Václav Přešina x č. 11, r. 1673 Václav

zváha n. č. 7, r. 1675 Bartoň Vlček a č. 25 a
r. 1676 Fráňa Šlechta n. č. 2, poslední dva byly
na útěku chyceni, vězněni a teprve po slibu,
že „se chtějí na svém statku lépe udržet a ži-
vit“, propuštěni.

Celkem měl r. 1652-1677, tedy v 25 letech
bylo 12 usedlostí pustých, z nich některé po
druhé i po třetí, ne 4 usedlosti hospodáři všechny
li. Zvlášt' zde byl posílen grunt č. 25: v r. 1652
během 1 roku doba hospodáři všechny a v letech
1667 a v r. 1677 byly naše pustkovy. Nejhorší
doba byla mezi r. 1660-1667, kdy bylo 9
pustek.

Jedobně smutné poměry byly na celé Moravě
[viz Rud. Dvořák, Dějiny markrabství mo-
ravského].

Véhnosti poddané rady vrácely, proto
druhorodené i mladší syny svých poddaných
rády usazovaly na pustkách, nezádajíce na
usedlosti řádných peněz, jen slib poddanství
a konání robot.

A tu čteme v Dějinách str. 45, že v r. 1666,
tedy v nejhorší době, přišel do Starova Matouš
Běhal z Lutčina, snad z Tučina, ves u Přerova]
a nakoupil usedlost č. 28 na 280 hřiven, daleko
*) na hřívny se tou dobou nepočítalo, po celou

v r. 1669 Andrej Smetana a Mgr. Húnové zakoupil
grund č. 30 za 600 hřiven a v r. 1678 Matěj Keppler
a Benátek grund č. 7 také za 600 hřiven.

Vezměme v úvahu případ druhý, Indijské
Smetany, ty druhé se mu na chlup podobají. Ble-
sichdejších obyčejů dědil oscoou usedlost nejstarší
syn, byl tedy Indijský snad druhorodený; byl ráno-
ven poddaným nevolníkem téžé véhnosti Častka
600 hřiven je obnos i na dívější dobu, ne tak
na dobu po 30leté výše vysoký. A komu by-
la tato suma vyplacena? Dívějšímu majiteli
jistě ne, poddaní neoměli bez svolení véhno-
sti své usedlosti prodávat, nanejvýš mohli
z nich tajně uleti. Kupní cena připadala
tedy véhnosti a více víme, že véhnosti dáva-
ly v tuto dobu ucharečium neb i neucharečium
upravdění usedlosti zdarma, jen aby měly
o jednoho robotníka více. Tím více robotní-
ků, tím byla véhnost bohatší. A měly used-
losti, kážené poddanstvím a robotou tak-
ovou cenu? Ne, vidyt' byly, jak výše povídalo.
přidělovány i neucharečium zdarma, případ-

válku 30letou a po ni počítaly se peníze na výn-
ší zlata [Keneck, Dějiny Čech a Moravy na Fer-
dinanda III. 1637 - 1657]

ně ještě s povrchníkou: „Buol půjdeš na sen či onen
gerut nebo půjdeš na vojnu!“ Vojáku bylo i v onu
dolu na válce tureckých potřeba.

Ondřejov otec, nevolník a robotník, třebas
k Hlínovci, musel tuto částku nahospodarit. A byl tak v stavu, když přešel konec 30leté
války a delší dobu po ní byl úplně otevra-
čen a mohl k němuž su hraditkovou dobu — od r. 1648
do r. 1669 — na pouhých 21 let se tak fi-
nančně zmoci?

Kde cosi neladí: že poměry po válce
30 leté byly víc něž běžné, je jisté, ale pak
vánnam o provedení koupi není správný.
Odkud ten vánnam mhat? Kdo mohl mít
majetek na tom, aby nemozně vysokou cenu
usedlosti napsal. Pravdě blíží se zde, že uve-
dené ceny nemooitorsi a této době nejsou ole
pravidly uvedeny. že vánnam byl výsled-
kem falšován nebo nesprávně napsán.

Vysvětlení této máhady vznik ve statci „Pra-
rechtní právo; odumut“ ve II. části Doplněk.

XIII. Ivaha [pohled do minulosti].

17. Robot a Starnové.

Dnesním mladým generacím je slovo robot po-
jměn ještě více méně známým, půjdou však gene-
racce, které k jistnímu počátku nedozvědějí se o robote
škorem už niceho, jen dočtu se o ni v knihách,
že byvala a jaká byvala. Tak několika slovy o
robotě ve Starnové.

Robot, nucená bezplatná práce pro vrchnost,
trvala až do r. 1848, kdy usnesením německého
moravského sněmu byla zrušena. Vrchnosť ka-
zrušenou robotu byly odškodněny peněžetním
výkupem za robot, který v ročních dávkách pla-
til se po 20 letech. Kolik činil výkup a kdy ktere
usedlosti, dalo by se k obecních knih jistě
zjistiti.

Pedle na grunty č. 26 hospodařil od r. 1342
Jan Kuba, když asi v r. 1820. byl pisatelův
blízký příbuzný, jeho sestra byla Šlejšhalovou
Fabíčkovou. Otec mu říkal „ujec“, my děti jsme je
oslovovali „mečko a telčko“. Proníl na roboty
mladá žita a ještě jako hospodařil 6 roků. Byl
neupokojen, pronásledni portavy, slabí tělesně kon-
strukce, krivé letoky, všecky oholený. [Starci hospo-
dáři po 80. letech ještě holili, mladí už ne; norili

některí jen hně pod nosem, jiní plnovous, různě upravený. Hospodář na č. 20 měl dle německého zprávce nahulacený černý plnovous v délce asi 10 cm, hospodář u č. 28, věkem mladší, nosil světlou bradku, po francouzském zprávce nazvanou do špičky. Správee školy a naproti škole a nacházející kupec. Oba vysoké, silně postavové, mohli plnovous, dlouhý až do polovice pasou; ve 40 letech vypadali starče, jako by jim bylo už 60 let. [Tento obraz, jak starí Šternbováci vypadali, může být pro představu generace najimavý.] [rad vyučoval. Byl silným hulákem, fajčíkem a iště vyndal jen při jidle. Kouvával i při svážení a mlatu obili, ač to bylo přísně zakázáno. [Jak přísně byly domovní prohlidky tehdy nově vřízeným císařem, dovrši se čtenář u Jiřáškova díla "U nás." Do hostince na besedy se sousedy, kteří pravidelně v sobotu večer a v neděli odpoledne, někdy nechodil, na to nastavil se časnéji na den, když jel na pole nebo s pole, u kapličky na hlt. Tětice říkávala, že těch hlítu bylo nejvíce, když vonil hnij na dolní pole. Váladač však nikdy neměl. Tovary byl velmi mísni, tětice, kromě u č. 41, byla naproti tomu velmi

energická. Byl velkým milovníkem vraných koní, díky výdy až do doby, kdy odesel do výměnku, a vrané koně, které nikdy nepoznal, co je těšíjí nahlad. Byl také včelařem, a sadě pod růžkou měl v ilu starého typu, kulatých špalku.

Zeměl jako výměník, tětice mila magický skon. O požáru v r. 1900 nechtěla odejít z domu, uslyšela se v klenutí komoře, která siče neprohořela, ale tětice nadusila se kouřem.

Když byl pisatel větším studentem, rád poslouchával stojecou výhlady o Šternovské hoře. [Kde jsou:

Velké usedlosti měly robosu jízdni a pěšimalonemědžci jenom písí. Knožtovi robot bylo podle velikosti výměry ponemků, čím více ponemků, tím více robot. Rychtař ve Šternově, dědičný rychtař na č. 7, byl od roboty osvobozen a měl kromě toho také výčep na penji, ale ty musel odebírat od vrchnosti.]

Jízdná robota spočívala hlavně v polních pracích, těž ve voření stavebního materiálu, cihel, vápna, písku, kameni, dříví, také to byly jindy do Lednice vrchností pro vino. Byli-li robotníci vzdáleni z domova více než jeden den, dorával peníze na stavu a na obrok pro koně, těž peníze na myta a na případné práce horářské. Na polní práce jindil se

nejvíce na konovský dvůr, cesta tam trvala asi
z hodiny, napřet tříhodiny. Pracovalo se s polední
přestávkou pro kamení koni od východu do ná-
padu slunce. Na robotu bral se nejhorší vůn,
také nejhorské nářadí; pluh byl dřevěný, jen
když bylo želenné, brány mívaly kohoutky dře-
věné. Pluh se nekladl na vůn, byl nahles-
nut do oláku, dvou silných kulatých dřev,
nahoře spojených, které připevněny na vůn,
slehly se na eště. Jídlo pro sebe a obrok pro
koně musil si robotník udat z domu. O
časech dostávali robotníci pánské pivo. Na
robotu byvala poníkána chasa, hospodář
sám osobně robotu nekonával.

Dohled na robotníky vykonával dráb,
zplovnělý to voják, měl vojenský habit, ta-
kovanou také čepici, na řemenci přes rameno měl
šavli. V pruce nosil stále svůj odznak, líshoo-
ku, ve Staroměstě, kde nebyl pánský dvůr,
dráb nebyl, jen jeho pomocník. Jen z vech-
nostenské kancláře dostal odpoledne listek,
pak chodil po dečině, palicíhou klepal na
dveře a volal: „Kéua na roboto!“ Na otáňku,
byli-li drábi skutečně tak máli, jak se líšivá,
že robotníky holi často nabyšeně bili, říhal,

že ne, hul noril více jin na odznak své moci.
Když své moci zneužil, chasa o pondělní večeři
po tmě, když ho vyčkali, udělení rány mu
zádne oplatila, proto se bál.

Dráb byval špatně placen, na sestáh, ně-
když peníz, platící senátor Grujcaru, dal se
koupit a v následu udělal robotníku znamení
+, že robotu celý den vykonal, i když na
robotě nebyl. Pro podplacení „pana Frantise
z vechnostenské kancláře“ musela už být
aspoň vykámená husa. Kdo měl jít na vojnu,
učoval rychtář.

Práce se konala ledabylé, bylo-li na př.
40 vrášť na poli, mohl být dráb jen na jed-
nom konci pole a na druhém vrati říčka jen
na 3 prsty hluboko, dodatečně dráb už ne-
mohl ristit, kdo katerou buándu vrál.

Tiski roboty vedle polních prací jako flue-
ni hrud, oprav eert, byly hlavně o senovci,
o časech, o mlatu a v lese. Želikov se mlátilo
jen sepelem, tváralo mlácení po celou zimu
až do jara. Tiski mlácení vyprávali si robotníci
do bot keni, kontroly nelbylo, a donášeli je
domu slepicím. Tačí dělání povídalo patilo
k ručním robotám, podobně jako práce o lomech
a v cihelnách. V nimě byvala robota v lese,

robotník smíl si večer po práci vnitřku
děva s sebou domů.

A najimavost. Krušení robot vitali hospo-
dáři rovněž větších usedlostí s velkou rado-
stí, ale když se vnuřka ukráala také nevý-
hoda. Za robot určoval chasa muňšhou i
řeňšhou rychtář, chasa během roku nesměla
ne služby vystoupit. Když byla udělena
svoboda, týkala se také chasy. Hospodář
sám musel se chasu vydívat, ne už rychtář,
chasa mohla utéci ne služby řebla v nejpl-
nejší době, o řeňch. Tím vnuř nastalo trápení
s chassou.

Již krušení robot přibylo také platů. Za
robot platila se pouze daně ponemovská, po
r. 1848 vede výkupu za robot přibyly přidá-
ny obecní, obecní, řeňské a tím finanční
povinnosti velmi vynaložily.

A tak ~~vnuř~~ v 50. letech byvalo vnuř od
mnohých hospodářů slíhati, že na dob
robot byvalo lépe.

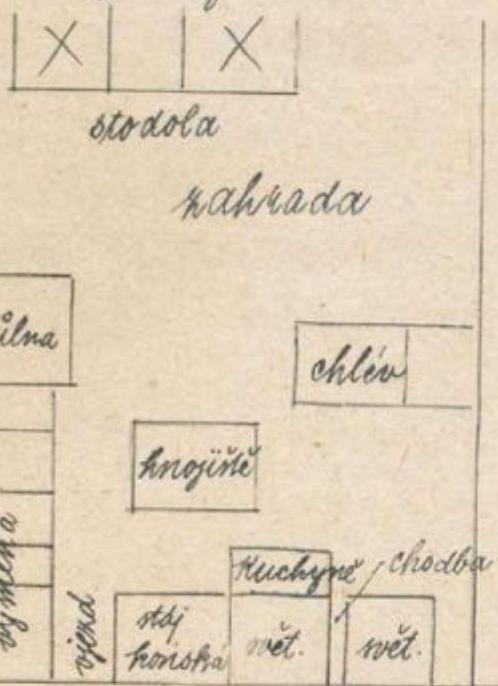
A kdo nesl hlavní těhu robot? Vr. 1848
měl Starnov dle Dějin str. 41 69 domovních
čísel. Selských usedlostí bylo od č. 1 do č. 45
40, dále byly 4 ponději křížené selské used-

losti č. 55, 57, 59 a 68, celkem 44, vdečteme-li
dále domy bez robot, faru, školu, obecního
vořínu, pastoušku, sušinu, chu-
dobinec a domek hledače rybníka, bylo malo-
zemědělských domů s povinností ruční roboty
jen 18. Hlavní vnuře robot nesli větší a
menší usedliči, sedláci a chalupníci.

Další správy o robotech ve Starnově včetně
„Starnovské návannamy a starnovská tradice
o poddanství a robotech ve Starnově“, nah. Ně-
kolik náberů z praci starnovských robotníků
a stat „Dřáb - Šandák“ v II. části Doplněk, ja-
kož i stat „Poměry ve Starnově těsně před neu-
řením robot“ v IX. části Doplněk.

18. Grunt č. 31.

Kdo měl příležitost prohlédnouti si tento grunt, povoruje hned jakýsi odchylný stavební plán tohoto gruntu oproti jiným starovským gruntům. Původně to nebyl selšký grunt.

Nebyl jsem už více jak 50 roků o tomto gruntu, mořná, ře na tu dobu se leccos změnilo.

horníká staj, byla jiné vřízena ponději, až po dokončení stavby. Přošel jsem desítky a viděl na sta na lán stavěných gruntu ve všech ohresích jižní Moravy, ale tuto voláštnost jsem nikde neviděl. Ta mistrost musela být užití části bytu.

Druhá voláštnost je ve dvore: bravský chlév, na výměru ponecháno poměrně malý, stojí napříč dvorem, což také na jiných gruntech nevidět.

A na čerti: ostatní hospodářské místnosti nacházejí se ~~a~~ na výměnou. Stodola a zahrada je ~~a~~ v normální polohě.

Týto tu odchylyký - hornina o přední budově, malý bravský chlév o přiční polohě, další hospodářské místnosti o jadě na výměnou svědčí, že tu bylo kdyži projektováno cosi jiného.

V r. 1546 byla tu hráma, od kdy nevíme, kdy byla převedena na č. 11, také nevíme, víme jen, že na č. 11 byla až do r. 1672. V té době pro farámy - hostince - voláštní stavební nároky byly, vidíme to na č. 11, ponději na č. 7, naposled na č. 37.

Stavební plán směřuje jinam. Jíma-

Přední budova na lán stavěného stavení má 3 velké místnosti s okny na náves, oddělené chodbou, opravo jednu, olevo dvě. Pravidla byvaly dvě velké a jedna menší místnost, jak je viděti hned vedle na č. 30. Kuchyně do dvora je normální. Z jedné přední místnosti, snad největší, je vřízena

dáni osi byl zakladatel myslil nejen na kostel, ale i na faru, na kterou pamatoval knačním příčelem pověsti. Když pro kostel uchoval neporušené místo uprostřed vsi, musela původně být fara nablízku kostela, třeba také dobou kostel ještě nestál a jehož měla hodně polí, musela také miti hospodářské budovy, stáje, húlnu, stodolu. Ale to, kde stojí dnešní fara [bez polí], se k tomu nehodilo, víc vyhovovalo místo v řadě domů, jakož na p. v Bohuňovicích. Když ocehnost plán výstavby obce schválila, schválila také místo pro kostel a pro faru, s jejíž stavbou bylo snad brzo po vystavění osi napočato, i když kostel třeba ještě se nestavěl.

Když pak návrh faruho říadu, něco zcela jiného než projekta a stavba faruho budovy, uvádlo - byl asi odpor hnojicke fary - použito bylo chystané faruho budovy natím jako selské usedlosti, jiz už potom zůstala svále. Obdoba: Staronoský kostel stál už staletí, než mohl být povýšen na faruho kostel.

Po dle stavebního plánu tedy měl se, než velké říční půdmi místnosti byly projektovány, pro faru být a farcelát a jeho fara měla pole, připraveny pro ni také hospodářské budovy, ovšem menší než u jiných gruntů.

Inad to byla chystaná fara a když se návrh faruho říadu neuskutečnilo a Staronoský říadal farou o hnojicích, stal se k ni trochu nepraktiční selský grunt: do jisté půdmi místnosti dámy koně. - Inad.^{*)}

Zakladatel osi byl daleko před dobou, v níž říadal.

^{*)} Při hledání říade měl Schliemann také upozorjeno domněnku: tady asi mohla stát říada. A stála tam!

19. Rozdělení gruntu č. 27.

[Název býval. starosty K. Nykla č. 41].

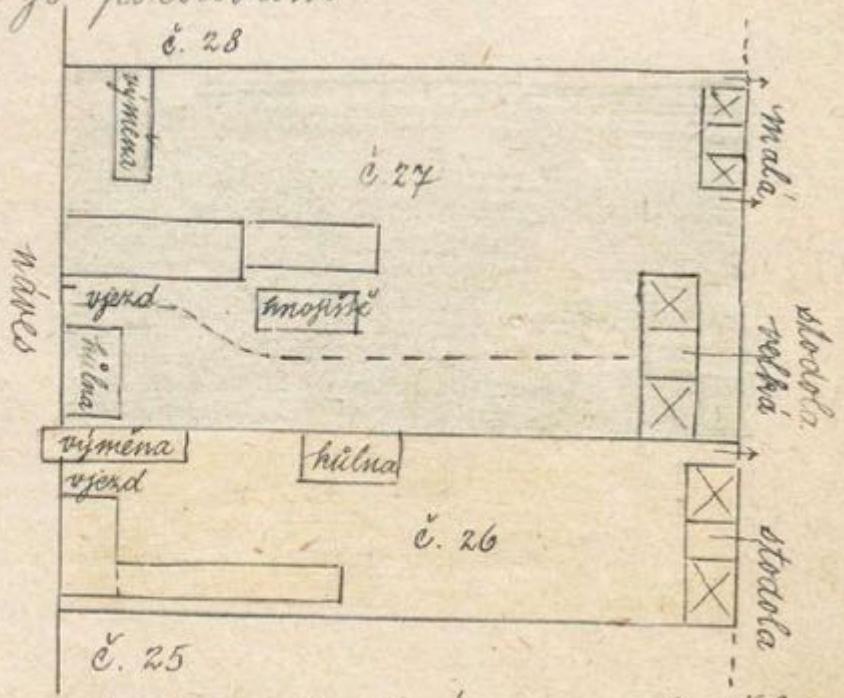
V Dějinach Harnova na str. 35 při výjmenování dělitelů gruntu č. 26 se praví, že r. 1761 na Bartone Hellnera oddělen byl grunt č. 27, jehož prvním děnitellem byl Frant. Běhal k č. 15.

Pisatel ještě jako student dostal se hodiny do hovoru o tomto rozdělení s tehdejším starostou K. Nyklem, velmi dobrým znalcem poměru ve Harnově a ten pravil:

Těc má se obrácené, grunt č. 26 byl oddělen od č. 27. Důvod je nějaký.

Tuto je podávám:

1. Stavební plocha byla u původního gruntu velmi široká, nejvíce v celé obci. Z ní vystaly při č. 27 dvě řetiny, č. 26 připadla asi jedna řetina, jak je donedávidět. Kdyby byl držitel gruntu č. 26 stavební ponech dělit,

byl by aspoň větší část plochy ponechal sobě a jen menší část byl by ponechal děniteli nového čísla.

2. Výjed do dvora původního neděleného gruntu byl nynější výjed do gruntu č. 27, je asi uprostřed celé nedělené stavební plochy. Výjed do čís. 26 leží tune bohem.

3. Skoro v přímé čáře - ose od výjedu do dvora vede cesta k velké stodole č. 27, která stála asi uprostřed celého neděleného stavebního místa. Stodola od č. 26 stojí opravo v houtě až při samé hraniči čís. 25, tam by ji dřívější majitel neděleného gruntu nebyl nikdy postavil. Jak blízkata a hřivá byla by byla k ní cesta dvorem a nahradou.

4. Vedle velké stodoly je u čís. 27 ještě menší stodola*, u nádvořího gruntu ve Harnově nebyly a nejsou dve stodoly, což také ukazuje, že nynější grunt č. 27 byl před dělením nákladem pondějsích obou gruntů. Menší stodola byla asi pro výměnu pro případ, že by nebral výměnu v naturálních.

5. Nedělní dům grunt č. 27 měl asi

* vyhořela při požáru v r. 1900 a nebyla pak už nově vystavěna; po ohni byla vystavěna pouze 1 velká stodola

dve výměny, jednu u čís. 28, která k němu dosud patří a před rozdělením také výměnu, patřící nyní k čís. 26; ještětová, stavbou nezouhlasí se stavbou přední budovy č. 26, která je stavěna na lán. Při dělení byla původně k č. 26.

6. Při čís. 27 je poměrně velká zahrada - sad, kdežto u č. 26 je hodně jinak.

7. Také dům půj č. 27 je hodně širší než dům půj č. 26.

8. Výměna půj myšejím č. 26 měla samostatný dům dům, toho dělením ponebyla, z jejího dvoře stál se dům nového č. 26.

9. Domněnka, že grunt č. 27 byl oddělen od č. 26, vznikla asi tím, že při číslování domů v r. 1781 dodal výšší domovní číslo než má grunt č. 26. Kdyby číslování domů bylo v opačném směru, měl by grunt č. 26 výšší číslo než grunt č. 27 a tím by domněnka nebyla vznikla. dle na původním listě od mračky ☺)

• ☺ Z gruntu č. 20 vznikl rozdělením nový grunt č. 55, jelikož rozdělení bylo provedeno už po r. 1781 – tam ovšem výšší domovní číslo jasné ukazuje, který grunt je původem starší. Podobně u dělených gruntu č. 6, 15 a 18.

○) Prývalý starosta obce K. Nyhl byl, jak shora uvedeno, velmi dobrým muzalem starostních poříčí, byly mu mnohy všechny staré marnamy, o obci zachovány a jistě na nákladě vědomosti z nich čerpaných po dobu svého působení svůj soud, že grunt č. 26 povstal – v roce 1761 – rozdělením gruntu č. 27.

Nábor starosty K. Nylha potvrduje i kodinálná tradice. Na gruntu č. 26 se rodové dřítelci střídaly, hospodařil na něm rod Hellnerů, pak dvě generace v rodině Hynků, pak Jan Kuba z č. 6, po něm jeho syn Karel, rodem v Bruchotíně, mohla tradice o rozdělení zaniknout. Jížnak tomu bylo na gruntu č. 27. Tu od r. 1763, hned po 2 letech po rozdělení, až do r. 1902 hospodařil po 5 generacích rod Novotních, poslední z nich Fr. Novotný prodal toho roku grunt svému nevlastnímu bratru Františku Klejshalovi. Tradice o rozdělení gruntu v rodě Novotních se udržela. Pisatel od chlapčích let slyšel, že grunt č. 26 byl od gruntu č. 27 oddělen, že výměna od č. 26, stavěná na stít, ne na lán, patřila dům k čís. 27. Také pisatel jako chlapec ještě viděl, že ve staré mudi, oddělující od sebe domy č. 27 a č. 26,

byly viditelný staré dveře, na psatelských chlapeckých let ovšem už mazděné, o nichž slychával, že se jimi chodilo mezi dvora č. 27 do dvora výměny, než byla od č. 27 odtržena a připojena k č. 26, a takže mezi dvora výměny stal se dvír nové usedlosti č. 26. Netoliké rodinná tradice, nýbrž i věcný průběh se tedy o tom nachoval. Dnes ovšem ona, nedíl a tím i ony mazděné dveře už neexistují.

Tyto okolnosti, velké sedlisko gruntu č. 27, usudek sivovalího starosty obce K. Nyhla, rodinná tradice, nachována v rodě Novotných jakou i mazděné dveře se nati, oddělující od sebe dvory obou usedlostí jsou jistě dostatečním důkazem toho, že grunt č. 26 vznikl v r. 1761 oddělením od gruntu č. 27 a ne naopak.

Ostatně je každému čtenáři Doplníku povídáno na vili, kde kterému nároku se přizloní. dále na str. 110 od nnačky △)

Opravený přehled dřívitelů č. 27:

- 1761 Frant. Běhal (n č. 15), 1763 Josef Novotný (n Nov. Hlučové, vrál si vdomu), 1780 František Obřil (n č. 5, vrál si vdomu, dodržoval), 1794 Anton Novotný, 1810 Joz. Kláška (n č. 19, vrál si vdomu, dodržoval), 1828 Josef Novotný, 1841 František Čtvrtlik (n č. 2, vrál si vdomu, dodržoval), 1865 Konstantin Novotný, 1872 Leopold Stejskal (n č. 38, vrál si vdomu, dodržoval) 1892 František Novotný * (mladší syn Konst. Novotného), 1902 Ferdinand Stejskal (jeho nevlastní bratr), 1946 Ferdinand Stejskal, syn

* starší jeho bratr Jan Novotný vysudoval, přenechal proto mazděné místo mladšímu bratu, který k hospodářských dívorů prodal grunt svému nevlastnímu bratu Ferdinandovi Stejskalovi v r. 1902.

20. Jak rostl Starov.

Nestejně, k počátku velmi pomalu, teprve o 19. a 20. stol. uhanuje rychlejší vývoj.

K latinské reňovací listině v r. 1332 se dovidáme, že měl 20 lánů polí, jak, v kolik usedlostí byly pozemky rozděleny, se o listině neuvádí, ale ze stavebního plánu obce je viděti, že měl 40 usedlostí.

Dv. r. 1546 - tedy na 300 roků - přibyla čísla: č. 23 obecní hovárna, dále obecní pastouška a obecní sušírna s panderou, celkem 3 domovní čísla.

Do r. 1546 do r. 1781, do nového číslování domů přibyla čísla: č. 33 v r. 1768, č. 34, ale už před r. 1781, jinak nemělo by posunuté pořadové číslo, čís. 35 domek blízko náhumeňského rybníku, maločeného kolem r. 1550, č. 46 v r. 1719, č. 47 v r. 1773, čís. 48 před r. 1763, celkem 7 domovních čísel, takže v r. 1781 měl 50 domovních čísel.

Za 500 let trvání obce přibyla celkem 10 domovních čísel.

Jak po vrácení nevolnictví v r. 1781 rostly rychleji, stavělo se více.

V r. 1848, v roce vrácení roboty měl už 69 čísel, v tom 4 nově vrácené selské usedlosti, vzniklé dělením velkých gruntů, čísla 55, 57, 59 a 68.

V r. 1890 měl už 83 domovních čísel. Za 100 roků od r. 1781 do r. 1890 přibyla 34 domov. čísel.

Před první světovou válkou v r. 1914 měl 93 domov. čísel, na 24 roků přibyla 10 domov. čísel.

Největší vzniklost znamenají léta po první světové válce, kdy se mnoho stavělo; dv. r. 1931 hráze před německou okupací, měl 131 domov. čísel, celkem o 17 letech přibyla 38 domov. čísel. Tato doba zná ji nejrychlejší vzniklost: lidé měli po válce peníze.

Za německé okupace se nestavělo, teprve znova po r. 1945.

24. Jak dlouho trvají selské rody ve Štarnově?

[článku socialní a statistická]
článku autorů Smetana-Horav, Družstevé uvedení od r. 1546" je jak po stránce statistické tak i socialní hajimavý, poučný.

O velkých městech se říká - už od dřívějších dob - že městské rody ve čtvrti či čtvrti generaci vymírají. Kdyby nebyl stálý příliv světských sil z venkova, měly by města po čtvrté generaci vymizela. Statistická porovnání na pl. v Praze nám tento polohování. Rodiny běždětné a rodiny s 1 dítětem převládají (přes 50%) a to už množí vymírání. Systém 2 dětí v rodině vymírání pomaluji, ale neodvratí. A rodin s 3-5 dětmi je v Praze málo; se 6-10 dětmi vůbec není. Proč? Týká, všacení, výchova dětí stojí moe peněz a těch namnozne nebjívá nabyt. V nemědělských rodinách děti od malíčka pomáhají v práci, starší opasují mladší, větší pomáhaly v kuchyni, u dobytka a vlastě u drůbeži, také na poli a tam svou prací

k vlastní výživě byly napomoeny. U městských dětí na pl. obchodníku, kmešlníku, neříkali u ředníku je to nemohné.

A jak dlouhý život měly a mají selské rody vesnické? Porovnajme rody ve Štarnově, jsou nám nejbližší a tudíž nejjednodušší.

V této článku na str. 47 se uvádí, že ben, přeživení hospodářily neb donud hospodáři přes 100 až přes 200 let tyto rody:

1. rod Lukešův na č. 11, 9 generaci 222 let,
2. " Řegarův " 37, 8 generaci 203 roky,
3. " Zahradův " 4, 7 generaci 227 roků,
4. " Běhalův " 12, 7 generaci 218 ",
5. " Níhluv " 41, 6 generaci 213 ",
6. " Neplechův " 18, 6 generaci 203 roky,
7. " Čoufalův " 20, 6 generaci 191 roků,
8. " Piešenbachův " 43, 5 generaci 186 ",
9. " Stejskalův " 38, 5 " 162 " ,
10. " Skodův " 57, 4 generace 130 " ,
11. " Novotníků " 27, 5 generaci 139 " ,
12. " Veselobříků " 22, 5 " 130 " ,
13. " Doosobníků " 5, 3 generace 111 roků.

Celkově: 1 rod 9 generací, 1 rod 8 generací, 2 rody po 7 generacích, 3 rody po 6 generacích, 4 rody po 5 generacích, 1 rod 4 a 1 rod 3 generace.

Je to doba uctyhodná, je vrah takových rodů
bohužel málo.

Zřídil jsem seznam všech rodových jmen
na všech 45 usedlostech od r. 1546 do r. 1948,
je jich 277.

Všem mnoha jména se opakují, tak na
př. rod Klikův hospodařil na 7 usedlostech,
rod Klukšův na 13, rod Obrůlův na 11, rody
Štěgarův, Šmetanův a Bartošův na 10, rody
Bíhalův a Neplechův na 8, rod Kahradův
na 7 usedlostech a j. ale každý z těchto rodů
počítal jsem jen na 1 jméno.

Nejprve jsem vybral jména česk. kteří
hospodařili jen 1 generaci, je jich $171 = 60\cdot 1\%$
me všech 277. to z generace hospodařilo
35 hospodařů = $12\cdot 9\%$, po 3-4 generacích
34 hospodařů = $12\cdot 2\%$, celkem od jedné do
čtyř generací (ale méně než 100 roků) je
240 jmen = 85\cdot 2\%. Dalších, kteří hospoda-
řili 5-7 generací, je 24 jmen = $9\cdot 3\%$ a ko-
nečně těch, kteří hospodařili užes 100 až
přes 200 roků - vše shora - je pouze ne-
celých 5\%!

Nejsme daleko od statistiky velkých měst!

Tak rychle střídaly se na některých usedlo-
stech rody, vidíme na p. na č. 2, od roku
1546 do r. 1948, tedy na 402 roky, vystřídalo
se tu 25 rodů, k tahu z rodů po 3 generacích.
4 rody po 2 generacích a 19 rodů jen po
1 generaci, připadá na 1 rod délka hospo-
daření jen 17 let.

Ještě drastičtější případ vidíme na č. 6 p
poslední době od r. 1874 do r. 1927, za pouhých
53 let vystřídalo se tu 10 hospodařů, připadá
na 1 hospodaře jen 5 let.

Za to velmi málo rodů vystřídalo se
na č. 37: od r. 1546 do r. 1948, tedy také
za 402 roky hospodařily tu jen 4 rody,
zpravidla to houkavnatý rod Štěgarův.

Česká a německá jména rodů:

Kojimavý je také poměr českých rodových
jmén k německým. Ze 277 rodových jmen
je českých 219 = 79\cdot 1\%, německých 54 = 20\cdot 8\%,
5 jmen je sinního neb neurčitého původu,
Freduoni je asi italské, Ogolin (přísl. k Dol.
Slezsku) polské, ačkoliv více se podobá char-
vatskému, tam o hývali bojenské Hranici

je město Ogulin, Dechant, Merceyn snad francouzská a Karum? snad arabské nebo turecké, zajatec k tureckých válkách, přiveden, a usazený tu jako robočník některým členem vrchnosti.

Německá jména pocházejí z prvej i z druhé německé vlny. V.r. 1546 uvádějí se německá jména Nikl Němec na č. 13, Richl na č. 7, Bryman na č. 28, v.r. 1590 Hüntr na č. 42, Fastian (ne Sebastian) na č. 3, Gammaud na č. 14 a Staffl na č. 21, celkem 7. Ostatní jména pocházejí z doby po válce 30 leti, jméno Steigar na č. 37 vystytuje se od r. 1636.

Rod Novotných hospodařil na č. 27 od r. 1763 do r. 1902, tedy po 139 letech v 5 generacích. Ale vlastně více hospodařili dodržovatelé gruntu než jeho vlastníci, což se opakovalo po 4 generace:

	<u>hospodařil</u>	
vlastník		dodržovatel
1. Josef Novotný	—	František Obřil
1763-1779	... 16 let	1780-1794 ... 14 let
2. Anton Novotný	—	Josef Klucka
1794-1809	... 15 "	1810-1828 ... 18 "

3. Josef Novotný	—	František Čtvrtlik
1828-1840	... 12 let	1841-1865 ... 24 let
4. Konstantin Novotný	—	Ladislav Aleškal
1865-1871	... 6 "	1872-1892 ... 20 "
5. František Novotný*	—	celkem hospodařili vlastníci ... 59 let, dodržovatelé ... 76 let <u>Rod byl výjimečně charakteristický</u>

*) viz poznámku na str. 111

XXII. svaha [pouze statistická].

22. Odkud pocházejí šternovské rody?

Většina šternovských rodáků věří v rodinné tradice, odkud jejich rod přišel do Šternova.

U většiny - ne ovšem u všech - v nichž 277 šternovských usedlostí [viz předcházející svahu] je nároven uvedeno, odkud a kdy předek jejich přišel, u mnohých toto udání schází. Tím obraz bude neúplný.

Přidil jsem seznam těch, u nichž toto udání je a tak.

A) z vlastního šternberského panství přišli

[když už před r. 1781 byvali třeba dorazeni]

z Hnojic: Blanář, Kuba (z hrát), Kubá, Zahradá, Veselský, Navrátil, Lukes, Deytsch, Kráček, Výhnánek, Smyslil, Holoubek, Nikl (z hrát), Špicha, Vakava, Kračmar, Hamr, Běhal, nehandel? Haanl, Ratloukal = 20,

z Kynova: Čáuk (z hrát), Neplch, Dvořský,

Bohuslavský, Stochleba, Hýskal (z hrát).

Fryml, Christ, Ostravský, Výhnánek, Polášek, Bartoš, Mikš, Coufal, Novotný, Smetana, Rasch, Navrátil, Holoubek = 19,

z Benátek: Kristinek, Neplch (Belháč), Dvořský, Baka, Opletal = 5,
z Štěpánova: Dvořský, Vávra, Šole, Sláma = 4,
z Kerotina: Hynček, Žuka, Weinlich, Šišma = 4,
z Sternberka: Heiner, Týmec, Herrlich = 3;
z Laštán: Konečný, Kubáček, Kopr = 3,
z Brno: Klíč, Heigar, Koupil = 3,
z Zábič: Lang, Naráček, Jaeschl (- Jegl) = 3,
z Stádla: Novák, Holoubek = 2,
z Vladějovic: Engliš, Springer = 2,
z Lutnice: Blaňka, Walser = 2,
z Libuše: Navrátil,
z Kynova: Rímský,
z Hlásnice: Faber (kčeněn na Žabík).
z Dálsova: Hellner,
z Pídeč: Jelinek,
z Lhoty: Dechant,
z Domašova: Seidler.

Nejvíce z Hnojic, byla tam šternovská fara, pak z Hlásnice, je to nejbližší ves, z malých Benátek 5, více než z velkého Štěpánova^{jin} 4, tolik taktéž z Kerotina 4. Celkem z orad šternberského panství 78.

B) z cizích panství - přicházení hlavně
až po rozrušení nevolnictví v r. 1781:

z Poděbradice: Čenáček, Čtvrtlik, Kral, Lukes.
^{*1} pocháni od slova

Rimský, Žolda = 6,
n Přenou: Šmid, Shlenář = 2,
n Heršvaldu: Kunz, Beníšek = 2,
n Křečhovic: Tiefenbach,

dále než 27 obci po jednom, celkem u církevích panoví 38, spolu 116. Rajimavu je, že
n Bohuňovic nikdo.

23. Na starém hřbitově

[Dumka]
Sloj noho povátná mista jsou, kamholi
kráčíš, pěl báonik Slávy dcery Jan Kollar,
hledě na rozlehly hřbitov vykynulých lu-
žických Frbu na levém Polabí, podlehnuvšich
o boji na život a ^{činných obcí} na smrt. Jen na pravém Po-
labí slabé ~~hory~~ byly se domu udíely.

Tak můžeme volati i my, vstupujeme-li
na plochou nevelký starý hřbitov kolem
kostela, kdysi „plosen neobehnaný“, dnes,
bílou nídkou ~~pisárou~~ ohrazený před zneuctěním.
To šest století poslední odpočinek starov-
ských občanů, sice - předčasně zhaslých
dětí a dororu, v květu mládi zhaslých
divek a jinochů, v plné síle neuprostřed
ně podlehnuvších kén a muků až po sta-
řenky a staročky bílých vlasů a nahnutých
těl, prasi a starostmi zdolanych, všechny
ty tisice mláky tu odpočívají.

Odpočívá tu asi také konzumný nakla-
datel vr - fojt. Němeč, odpočívají tu všichni
jeho nástupci - fojtové, kada rychtáři a obec-
ních starších, desetky nemámych říbas my-
(= nadmistra)

nikajících rodáků jako Obsilů - Regentů, spí tu po boku svých vůsteoníků několik kněží - loba-listů a bývalých státnostních rektoriů, spí tu pisatel první obecní kroniky fojt Ostravský, jehož i první dědičný rychtář Martin La-hada a sta, ba tisice nennamých pracovi-
tých nemědělů, tisice obdělávajících nevdeč-
nou mnohdy půdu státnostních polí.

Těžké doby přechala ves i její děti. Kolik odlečných vichřic přehnalo se otevřenou, nechráněnou vsí od rálek husitských, kdy vyplálen i kostelíček, což svědčí, že siňka starého a nového náoru náboženského neobešla se ani tu bez katastrofického projevu prolítí. Pak příšly hruzy boji mezi Jiřím z Poděbrad a jeho věrolomným protivníkem Matyášem uherským, kdy zhoubné boje niciely otevřenou krovinu meni Blomoucem, Šternberkem a Unčovem, pak nase po delší době klidu nejhorší litice války 30 leté po dlouhá léta hnala se nepokojnáta hrajem, nesouc v napětí zhoubu, bidu a nouzalosti, pak i na rálek slenštích, kdy na obléhání Blomouce napaden Štarnov hrabivým vojskem pruským,

všechny oběti a vpitely těchto strastních dob pokrajká nevelký hřbitov u hostela nizkým dnem.

Každé století kolik neměrné lásky rodí-
čů k dětem a dětí k rodičům, kolik případu
vzájemného přátelství, ale i navileho nepřátel-
ství, jaká přemíra obětavosti, ale také neu-
prostitebného rásti, kolik nennamých oběti
nevolnicové a robot, kolik utopení, upisobe-
mých mnohdy svévolnou mocí vcelkovossen-
skou ^{avice} a) bezvadné soldatesky, radosti i bo-
lesti, nesplněné naděje i zhlašovaná dou-
fání, to všechno dřívá tu svůj poslední
den, vše to kdy je těžká půda Štarnovská.

Duši obethavá tiché snění, kráčíslí
v nadumání tímto místem.

Hany Štarnove, spí tu tisíce dál!
hřbitov - místo zapomenutí.

Jak dobré se tu hodí několik slov
našeho básníka J. V. Sládka:

Na vesnickém hřbitově.

Tři rody plati u nás jen,
tát' otec, syn a děd,
to celý nás je rodokmen,
to kořen, kmen i květ.

Co bylo dřív, to říci můž'
jen u kostela věk.

děd — napomenut leží tam,
nás — napomenou těž.

Až se bude psal rok 2054, nebudete tu už nikdo
z nás, budeme všichni už také — zapomenuti.

* U Brachmáče odrazil útok Němců (říš-
ských) legionářský pluk č. 6, "Hanácký", po-
ruštávající k vojáků - zajatců bývalých
pluků olomouckého kraje.

Na Bílé hoře bojoval pluk Moravani. ně-
mci k olomouckého kraje, kteří seděli, zač
bojují, k boji ^{a třemé, až do zajatých} neuprchnuli, padli všichni u
ohradní zdi letohrádku Hrändy (dnes Frá-
kovo museum) - Z. Winter, Karel Kampanus.

24. Poslovce I. části.

Hojmir Hanuš:

Rodné Hane.

Tě nemnás hraj, gde Morava se pěni
a Romia, Haná, Bečva, Klöjela?
Jde hlena spráco na zlato se mění,
zem zde se svína k nebem slójela?

Tu Haná je - klen, kdežkov dává
a Bohem poručnanci brodo,
kraj, kdež statny reke vechovává
a dobrý hospodeně národo!

Tu Haná - so Čechom Bachmač dala
a chlapce u Bílé hore, Žečminha,
ta Haná, co se deche rozhývala,
dež těrká bela vlasti hodinka.

Tu Haná je, gde sel a roh vladne
a herá ničho se neboji.

ta Haná - e dež všecko spadne -
svět cyl o štere rohe přestoji.

* U Brachmáče odrazil útok říšských Němců legio-
nářský pluk č. 6, "Hanácký", poruštávající k vojá-
ků - zajatců bývalých pluků olomouckého kraje.

Na Bílé hoře r. 1620 bojoval pluk Moravani,

zahrutování a hrají olomouckým, kteří věděli, nač
bojuji, kteří n boje neuprchli a kromě asi 20 najá-
tych padli všichni u ohradní zdi letohradské
Hrady [dnes Jiřáškovo museum]. R. A. Winter,
Mista Kampa.

Drobnosti.

1. Hanovská hanáčtina.

Fr. Bartoš ve svém díle Dialektologie moravská piše, že nejjadranější hanáčtina je ve 3 středomoravských okresích, v olomouckém s přilehlou částí českou okresu řeberského, v protějovském a výškovském.

V jiných hanáčtích okresech objevují se v řeči půnnahy sousedních nářečí, na př. v severní části okresu litovelského mimo hanáčkého Lítovel říká se už Litovel, a českého nářečí pívnato náslovně *v*, *voves*, *rohno*, *vodpoledne*.

V okresu píseckém a ještě více v kroměřížském už je hodně slováckého zbarvení, [mor. slováčtina je vlastně čestina k 12. stol., nemá přehlasování a hlasovky k, zachovává staročešské -ý -aj a -ú-, byk, daj, sít]. V okresu holéšovském jsou stopy valašského a v okresu hradišťském stopy lášského nářečí. Řeč západních okresů, na př. boskovského - na malé Hané - přechází v dialekt horáký, podhoráký a doláký, což jsou ovšem jen obměny hanáčtiny.

Štarnovská hanáčtina je tedy jedná hanáctina.

Pro porovnání uvádím uhanby dom hanáckých nářečí, ne Štarnova a ne Špaštic [okres kroměřížský.]

Ke Štarnové: meni chlapci: Orebnička
Kde je vode. Jo to také rebe? Debe bele, bele
be to a e šeňke. Debehme tak mohle che-
tat. — Která mně nečeke, nepřeňdo,
nebodo celé den doma, ráno bodo při
sožení sena, odpoledne pojedu s Frantó
do mléna, bodo brzo hode, checene mět
móku na buchty i na koblihy. K večeru
přendo, řeké mně!

Ke Špašticích: U rybníčka. Tudy jo
vody. Jo tu také ryby? Ryby byly, byly
by tu a i šeňky. Debyhme tak mohli
chytat. — Která mně nečeke, nepřeňdu
nebudu celé den doma, ráno budu při
sužení sena, odpoledne pojedu s Frantó
do mléna, bodo brzo hody, checene
mět móku na buchty i na koblihy.
K večeru přeňdu, řeké mně!

Ve Špaštické hanáctině uyslovují jen
místo spisovného - ý - ej dlouhé é a místo
- ou dlouhé ó, jenak jsou už blízko spisov-
né češtine. Ale heví místo krev ještě říkají.

2. Poslední červené hanácké halhoty ve Štarnové.

[Vzpomínka na mládí.]

Nechodil jsem ještě do školy - bylo to tedy
před r. 1882 - byl jsem se starším bratrem ve
všední den v kostele. Kostel byl shora váravý.
Tu viděl jsem, že při mší brál se k hlavnímu
oltáři [dřevěné nábradli meni lodi a presby-
toři užda nebylo] starý člověk v nějakém
nemraklem plásti. Sél kvolna a řečce. Když
se vracel od oltáře, v rozhrunutém plásti ri-
děl jsem červené halhoty. Doma jsem to říkal
a slyšel: „To so staré Hobá“ (z čí. 6). Tonděj
jíž nikdy červené hanácké halhoty jsem
ve Štarnové neviděl, byly to asi poslední
ještě nosené červenice ve Štarnové.

Doma na homově čenely a nás ještě
i pondějí staré červenice, ale nikdo je ne-
chtěl už nosit.

* říkalo se jim „plhe“

Na Kroměřížku (i ve Škašticích) a na Hošťovsku nosili je starší lidé i v nedávni ještě počátkem 20. století.

3. než se Hanák rozhývá. [Líta psychologická]

Ríhává se o Hanácích, že jsou těžkopádní, že to dlouho trvá, než se k něčemu odhodlají, že než se rozhývají. Toto pravdy na tom je, ale ne celá. České vnitřnosti, slovácké prudkosti, valašské a lasské činnosti ovšem nemají. Ale proč jsou hospodářství i kulturně před nimi? [Pláti Bezruče!]

Zapomíná se nebo nemyslí se na to, proč k činu posíebují nějakého času.

Když francouzský generál Janin byl u našich legionářů na Sibérii, byl otázan, jaký je sondil meni německým, francouzským a českým vojákem. Bylo to právě u hanáckého pluku č. 6.

Generál řekl: „Když německý voják dostane rozhaz, skáni paty, řekne Reschit[rozhaz] a rozhaz vyhoná. Když francouz-

voják dostane rozhaz, rozhledne se a rozhaz vyhoná. Český, o tomto připravě hanácký voják, když dostane rozhaz, popotáhne si předem kalhoty, podívá se nalevo napravo a pak se ptá: „Proč?“

Německý voják nemyslí na nic, na něho myslí jeho velitel, francouzský pohlednec situaci a hanácký voják otáknou Froč² uhanuje, že při tom myslí. To přemýšlení, řečbas bratinké, bývá povídáváno na těžkopádnost. Ale pak, když se rozhývá...

„Ještě těžkopádnější než Hanáci jsou Horáci a Podhoráci. Zdejší snad olivem slabší výživu a těžší práce na horských polích. O zdejší tvorí většinu obyvatelstva. Nebrňák o nich ríhává: „Než se Brňák rozhývá, so se rozhývá Hanák už dovrát.“

4. Fanský dům.

[K mypravování stava.

Na tom místě, kde stojí nyní hasičská zbrojnica, stávala za dob robot jednopatrová, z palených cihel postavená budova středou krytinou. Ríhalo se jí „fanšké dům“.

Na domem byl dvorek se vjezdem, vpředu byl jen vchod. V přízemí, od vchodu slovo, byla výchovná místnost, jedna k návštěvám, druhá ke dvoři; ta zadní byla sálava, proto byla budova málo oblibena. V prvním poschodi byly tři místnosti pro důstojníky, když bylo vojsko ve Starově ubytováno. A to bylo skoro pravidlo. Starov je přes Blinko Olomouc.

Když byla robota nutena, vrhli se starovští na pánský dům a do nákladu jej rozbili. Napadobili tak snad nevědomky Francouze - Pařížany, kteří na počátku francouzské revoluce v roce 1789 rozbili královské vězení Bastiliu. Den ten — 14. července — je ve Francii dodnes národním svátkem.

Co se stalo se stavebním materiálem a co na rozbici káral Riechtenstein — už nelyl starovskou vechností — rádal-li od obou nákladu, otcu nevěděl. Byl v tu dobu chlapcem zletým, ale řecky bydlil naproti, v čís. 38. Tak to radostné boření dobře viděl.

5. Rajčura.

Za našich chlapeckých let bývala v místech na mynější Loholovou menší loučha, kihalo se jí „rajčura“. Slovo poostalo z německého Reitschule — jízdárna. Tam učili se nováčci jezdeckých pluků, rakušských dragonů a kyrysníků, jízdit na koni. Přehota a dělostřelectvo měly už od dob císaře Josefa II. kasáreny ne krušených klášterů, jindá byla ještě oboucho bez nich. Bývala rozložena po vesnicích. V čís. 27 na stájemi bývala menší místnost, kihalo se jí, vojanská maštálka.“ Bylo tam místo pro 2 koně, žlab a místo pro posil pro 1 nebo 2 vojáky. Připravě po vytrávání jezdeckých kasáren ubytování jízdy po venkově přestalo.

6. Zámek Šternberk, sídlo starovské vechnosti.

Za dob robot bývali starovští poddaní často na různých půděn soláni „na námek“; ne nepríjemných chuzí na námek bývalo více než radostních, je samozřejmé.

Hrad Šternberk vystavěl a u něho branění
město Šternberk založil Zdešlav z Šternber-
ka (čes.), statečný obhájce Olomouce na vrá-
du madarsko-humánského v červnu a
červenci 1253.

Město pro hrad i pro branění město
nebylo dobře voleno, mělo na každý výjev
položená místa, odhodlán se dobré útočilo.
Proto i hrad i město v dobách válečných
snadno byly dobyty, jak v husitských
válkách, tak ve válce 30 leté, kdy byly a mu-
ky do ruky.

Zo 30 leté válce přestalo se říkat
hrad, k hradiu stalo se, neoperně pohodl-
ně sídlo bohaté šlechty, A Liechtensteinové
byli bohatí.

V přepychově nazářeném zámku sídlila
jen vrchnost, vrchnostenské kanceláře
a byty vrchnostenského úřednictva byly
v budově ve dvoře pod zámkem.

Zámek, krásně upravený, stojí na
prohlídka, ale nevím, zdali všechni dnes-
ni starované ho znají, to místo mnohdy

+ 5. Jinou památkou po českých bratřích byl národní předkřesťanec o poutích „starší bratři“. Slovem „bratři, sestry“ oslovovali se všichni příslušníci jejich církve. Když českobratrský sbor měl k žádce [nehnětí] církevní nadu, které se říkalo „nada starších [bratří]“. Když žádly nadu starších byl „starším bratrem“ a nebyl-li kanadatel přítomen, mohl kanadatele při povolenosti nastupovat. Toto pojmenování předkřesťanec „starší bratři“ udrželo se ve Starově no náruči českobratrské církve shora po 300 let [viz stat. „Starší bratři“ v II. části Doplněk].

6. Až do r. 1814, kdy proběhla se přestavba českyjchy, īněba nad štitem krávěna mahoviče v podobě halicha, jistě to památnka z doby, kdy Starov byl převážně českobratrský [viz o tom v III. části Doplněk o Probnostech upravenu „Bratrský halich ve Starově“].

utopení jejich dědů a pradědů.

7. Památky po českých bratrích.

[Vzpomínka z dávných dob.]

Po celé 16. století byl Turnov aspoň někdy
českobratrský. Od těch dob uplynulo
300 let, co můstalo po nich památkou?

Málo můstalo, ale přece něco.

1. Při vaze o stavbě povádím říctího hostela
~~se~~ praví, že druhému hosteliku říkalo se
"sbor". Jméno to nepocházelo od toho, že
stav jeho v polovici 18. stol. byl už velmi
charakterní, na zboření, nýbrž od stejně ne-
jicího slova, sbor, kterýmžto jménem
nazývali četní bratří své modlitebny.

2. Zajímavý je obvyklý, starovoský, po-
někdy, Vitám, vás... [lidově i také "Kdo vás..."].
Zdravi se tak doporuč. Vitám vás ke slovu
ponimo při cestě do hostela, Vitám vás od
slova, boního při cestě k hostelu a při návratu
domů, [tik Vitám vás na pole, Vitám vás
s pole, Vitám vás do města, Vitám vás z města,
Vitám vás k nám atd.] Dle Jiráška uživali

whoto pondrava čisti bratří. Tento pondrav
o Přerově, který byl celý českobratrský i s
večností, poslední z nich byl Karel starší
ze Křešina, už manikl. Obr to katolické
fary, ve Starnově, kde katolické fary nebyly
a tím nebylo kontroly, se udržel.

3. Jiřásek ve svém románu, "Tmno" také praví,
že při výroci poslední večeře Janě hrájeli čisti
bratří chléb [skříňky chleba] v duobnejší půl-
né pásky, kterým říkali "pyšnice" a je při
společné pobožnosti spolu s přijímáním z ho-
leha přijímal. Jmeno toto se ve Starnově
také udrželo. Když nám malým chlapcům
dávala chléb, namazaný řebas máslem,
nakrájela ho na inké půlčné pásky, aby
nám lepe jedlo a této páskou chleba říkala
také "pyšnice". Myslím, že v mnohých star-
novských rodinách byvalo také tak.

* Čisti bratří, nebyli pověření, jejich vín-
jím pověru nakázovala. Bylo ve druhé
polovici 19. stol. ^{ve Starnově} stot rodin, jimž patřil
nebyl něštastným dnem, fináctka něštast-
ným čislem, nevybročovali k domu pravou
nohou, nepovažovali na prvníku blízkého

městěti, přebíhl-li jím majíc přes cestu, nevěřili
o hasičmana, ve strašidla a všeliké duchy,
voláště noční, nevěřili na polednici, kleká-
nici, kometa neohlašovala jím blízkou válku,
nevěřili v mnoho jiných pověr, jenž jsem doma
nikdy neslyšel, až teprve ve světě. Po to odpou-
tání od pověr povražují také na nějakatek
po českých bráscích. *

8 Starnovské kříže a boží muha.

U Starnova jako velká voláštvoit stavaly tři
cyrilometodějské kříže, ačkoliv osada v dnešní po-
době pochází ze 13. stol. [viz stejnojmennou úvahu].
Ride k cyrilometodějským křížům neměli už
zádných vztahů. Kříže krály se už nemě, ha-
memi svědci dávných dob a - mlčely.

^{nocházejí} Počí muha - jsou původem hodně mladší,
^{snad} ze 13.-14. stol., na dob husitských už stavaly.
Jiřásek častěji se o nich ve svých pracích
v těch dob zmíníuje - byly dvě: u benátské
cesty a švédská u staré hradské silnice v poli
na Štěrkách. Počí muha u benátské cesty,
při křížovatce s cestou loděnsko-hušovskou,

má běžnou podobu, jahých je na Moravě
nasta. Aby ještě k nim dřívila se nějaká
ukranka, proč byla postavena. O ni žádnou
ukranku jsem neslyšel.

Větší, výstavnější byla, švédská boží muka
[viz o ni Dějiny Starova str. 71]. Proč byla
od Šternovských ubořena? vykopaná jáma
před ní a pod ní dala se zahájet. Ruce
ku ubourání vedla asi myšlenka, kdyby
přec tam byl nějaký poklad uložen. Je to
škoda!

Na dolním konci vsi, před rybníčkem,
stojí drobná kaplička, stavební sloh již po-
miná stavbu kostela, byla asi také v tu do-
bu postavena. Také o ni neslyšel jsem žád-
nou ukranku.

V polích stávaly 3 hůrky, všechny dřevěné,
aby se rozoznalo, o kterém hůrce se mluví, byly
natřeny různou barvou: modrý u Šternber-
ské cesty, červený u bohuňovské a zelený až
daleko od obce u lodienské cesty. Byly asi
postaveny po válce 30 leté v důvodu církevních
procesí. První z nich byl nahrazen kamen-

ným hůrkem modrý hůrčík, po první světové válce
oba druhé.

U hůrčovské a lodienské cesty ani hůrky ani
boží muky nebylo.

9. Šternovské sady.

[Z blahých dětských dob.]

je slyšet mnoho stříkností i nespokojo-
sti, že nově naváděné druhy ovocnýchstromů,
zvláště jabloní, nemohou se rovnati starým
druhům, dříve u nás pěstovaným. Je na tom
hodně pravdy. Nové druhy jsou málo plodné,
moc choulostivé a ovoce nevyzraňují se sou-
vadlostí, aby vydrželo dložko do jara, snad-
no podlehá hnilebě. Nebyly snad všechny
staré druhy nejlepší jakosti, mnohé však
rozhodně nad dnešní vynikalily.

Přivodcem a zvelebitellem Šternovských
sadů byl farář Jan Rudolf (1815 - 1828), výbor-
níj sadář, objednával rouby osvědčených dru-
hů ovoce z Čech, i z ciziny, jablko vinné na
pl. v Hor. Rakous, zvlášt osvědčené na výrobu
jablečného mostu. Velké sady i prostřední

kahrádky byly plny ovocejich stromů.

V letech 1841-65 byl doduškovatelem na č. 27 Frant. Čtvrtlik, výchovanec Rudolffův, nadšený sadník. V odbornou znalostí dle kahradnických násad, neč nahodile, osázel celý rozsáhlý sad i prostřední kahrádku nejromantičtějšími vybranými druhy ovocejich stromů. Za našich mladých let, v osmdesátých letech, byly stromy v nejlepší sile při nejvyšší nosnosti.

Ovoce, tak jak po sobě králo, bylo pochouthané jak mladým tak dospělým. Hrušky, voláště, vládyčky, šísla a „vergle“ se sušily, jablka také k čási se sušila. „Štěpáné“, ve dvě polovice rostlina jablka, uschovávaly se až na jaro, kdy už červeného ovoce nebylo. Žáralé druhy jako misenská, panenská, bývaly rozloženy na slámě na sýpce ve výměně, stál prohlíženy a probírány, vydryňely dlouho do jara. Kadlásky k čási se sušily, k čási se k nich, voláště ke sladkých dorancii, vařila poridla. Šíšení ovoce dílo se na proutěných liskách v chlebové peci po pečení v dolku.

(ve vředu a v sobotu) a po pečení chleba, předně, bylo-li těba, nec se voláště vytápela. V r. 1887 píšla na ovoce stromy přirození povrromu, objevily se v nebjvalem množství housenky, obrana proti nim byla bezmocná, stromy byly oběkrány do posledního listíčku. V nasledujících 7 letech povrromu se opakovala, nestálé stromy valem hynuly. Růstala po nich spouště a od téh dob sad už se nevpamatoval.

10. Episodka

ke stavbě třetího hostela ve Šternově.

Z vypravování faráře Jn. Mácha, který byl dlouhá léta kaplanem ve Šternberku.

Když se stavěl ve Šternově nový, pořádím třetí hostel, museli Šternovští poddaní — až neradi, tvrdili, že starý abo jin doella vyhovuje — konat posledné roboty ruční i tažné; k tažným patřil voláště doroz stavebního materiálu. Kdyži přijel „pan dceřtovi“ se podivat, jak stavba pracuje. Na stavbě nebylo nikoho. Kednici

zahrádky byly plny ovocních stromů.

V letech 1841-65 byl dodavatelem na č. 27 Frant. Čtvrtlik, odebranec Rudolfov, nadějný sadník. Podbornou znalostí dle zahradnických násad, nic náhodile, osázel celý rozsáhlý sad i prostřední zahrádku nejromantičtějšími vybranými druhy ovocních stromů. Za našich mladých let, v osmdesátých letech, byly stromy v nejlepší sile při nejvyšší nosnosti.

Ovoce, tak jak po sobě králo, bylo pochouthané jak mladým tak dospělým. Hrušky, zvláště sládyčky, šidla a „vergle“ se sušily, jablka také k čásci se sušila. „Štěpáné“, ve dvě polovice konštípná jablka, uschovávaly se až na jaro, kdy už červeného ovoce nebylo. Tyvaté druhy jako misenská, panenská, bývaly konzerveny na slámě na sýpce ve výměně, stálé prohlíženy a probírány, vydávány dlouho do jara. Kadlásky k čásci se sušily, k čásci se k nich, zvláště ke sladkých doranců, vařila porídla. Sušení ovoce dílo se na proutěných liskách v chlebové peci po pečení v dolku.

(ve středu a v sobotu) a po pečení chleba, především. Bylo-li těba, nec se zvlášt vytápela.

V r. 1887 plásla na ovocní stromy přirození pohroma, objevily se v nebijvalém množství housenky, obrana proti nim byla bezmocná, stromy byly oběrvány do posledního listechu. V následujících 7 letech pohroma se opakovala, nestálé stromy valem hynuly. Růstala po nich spousta a od těch dob sad už se nevzpamatoval.

10. Episodha

ke stavbě fátiho hostela ve Šternově.

Z vyprávování faráře In. Mácha, který byl obouha léta kaplanem ve Šternberku.

Když se stavěl ve Šternově nový, pojatým fáti hostel, museli řavností poddaní — ač neradi, tvrdili, že starý abo jím docela vyhovuje — konat potřebné roboty ruční i tažné; k tažným patřil zvláště doroz stavebního materiálu. Když přijel „pan direktor“ se podivat, jak stavba pracuje. Na stavbě nebylo nikoho. Kednici

leněli opodál na trávníku a na otáňku, proč nepracují, odpovidali, že nemají cihel, že štarnovští nechtěli jít pro cihly. „Pan direktor“ dal hned navolati některá a honěly a, důkladně jim hlavy vydrtit [v originále „hat ihnen tüchtig die Köpfe gewaschen“]. A štarnovští jen dili ruce pro cihly.

[Aši z kroniky Šternberské fary.]

11. Studna u č. 23.

Před byvalou novárnou - čís. 23 - stojící housech na vsi, byla nebo je dosud studna s dřevinou námpou. Voda v ní byla hravě mbarvena. Kdali ji obyvatelé domu využívali jako pitné a umělkové vody, není psateli známo, vzhledem k jejímu mbarvení kihalovalo se o ni, že není mduava a lidé se ji stítili. Voda byla silně železitá. Pramen, studnu napájející, někdy protéká v něm hnědem železné rudy knědele.

Voda podobného mbarvení je také v Bochově Přerově. Už od 16. stol. využívala se ji jeho lečebné vody, koupely a ohřáté lečí reuma, ischias i jiné nemoci. Po první světové válce jejich ma-

jitel MUDr. Falachý a Přerova moderně je vybavil, čímž jejich výnam stoupal. Před modernizací stará budova nebyla ani tak velká jako stavění čís. 23, vedle maleho bytu a čekárny byly v ní jen tři dřevěné vany. Koupání provádělo se dovrátitýčně. Po koupeli obléčení bílé prádlo bylo na vnitřní straně silně hravě mbarveno. Asi 5 km jižně od Prochovice v Chropyni bylo na okupace objeveno podobné výdlo železné vody, také nad výdlem byly hraveny „koupely“ [název „lázně“ není ani Prochovici ani Chropyni uveden dovolen] a oba koupely jsou někdy obyvatelstvem hojně využívány.

V nájmu obě bylo by náhodno dát studni pro mbarumat. Nejprve nijistit, jak pramen je výdatný, je-li slabý, dalšího setření nechat. Je-li dosti silný, dát vodu pro mbarumat balneologickému úřadu v Františkových Lázních, poplatek za průkaz není velký. Kdyby byla nijistěna lečivost vody, mohlo by se využít k jejímu měřitkování.

V širém okolí Starnova není lečebné vody; na jih meni Olomoucem a Prostějovem jsou Slatinice, na sever meni Kájovem a Šumperkem je Bludov. Obě tato místa jsou od Starnova hodně vzdálena. Podle vnoru železitých koupelí v Prochovici a v Chropyni mohly by časem vzniknout i železné koupely ve Starnově.

12. Obdoby hru změně jmena

Sternau - Starnau, Sternov - Starnov.

Slov. píevnatých u němčiny, kde původní, e-
měnilo se r. a, je hojně.

Místní jméno Schönberg, město na soutoku Moravy,
přešlo v český tvar Šumperk, odkud totéž jméno
vsi u Ostravy převzalo se v český tvar Šum-
perek.

U rodových jmen je takových případů dosti:
u něm. Kretschmer - hráček vznikl český tvar
jména Krečmer [jméno štarnovského učitele],
Krečmar [rod. jméno v Přerově] a Kračmar [ro-
dové jméno ve Starnově];

u něm. Steiger - letec vznikl český tvar
Šteiger [jméno ve Starnově + r. 1636] a pravý
Šteiger [jméno toto ve Starnově dosud jako ro-
lisovací jméno užívání].

Něm. Mausen [u r. 1693] přešlo v český
tvar Mausau [v 80. letech].

z něm. Berg - hora, podrobně Bergl,
vznikl tvar Bargl [rod. jméno ve Starnově].

z něm. Richter - soudce vzniklo české
jméno rychtář.

Podobně:
u něm. Fischer - rybář vznikla česká rod.
jména Fišar, těž fišara [rodové jméno
v Příbramích].

u něm. Fleischer - kleník vznikl český tvar
flešar [rod. jméno v Přerově].

u něm. Stelzner, nahrázené Stela, vzniklo rod.
jméno Štafa, ne podrobnější Štefl resílením
samohlásky Štafl [usedlik na ē zl v r. 1590].

Obsah

Str.

1.	O maloření Štarnová	5
2.	O původu jména Štarnov	24
3.	O štarnovské vchnosti	31
4.	Vřední jméno obce Štarnov [bez háčku]	34
5.	Cyrilometodějské hříše u Štarnova	36
6.	Tajemství pídy	43
7.	Quy zava	45
8.	Kde bylo ve Štarnově původní hostství?	50
9.	Kde ani stál první štarnovský hostel?	54
10.	Lvědové ve Štarnově	62
11.	Co nustalo Štarnova po Němcích?	66
12.	V pořadí třetí hostel ve Štarnově	73
13.	Štarnovské rybníky	77
14.	Štarnovský les, pastviny, louky	87
15.	Co zachránilo Štarnov před poněmcením?	90
16.	Jak to bylo?	93
17.	Robota ve Štarnově	97
18.	Grunt čís. 31	104
19.	O rozdělení gruntu čís. 27	108
20.	Jak rostl Štarnov	112
21.	Jak dlouho trvaly selské rody ve Štarnově?	114
22.	Odhud pocházejí štarnovské rody?	120
23.	Na starém hřbitově	123
24.	Doslova k I. části	127

*/

II. Dobnosti.

Str.

1. Štarnovská hanáčtěna	733
2. Poslední červené kalhoty ve Štarnové	735
3. než se Hanák rozbehává	736
4. Panství dům	737
5. „Rajskura“	739
6. Zámek Sternberk, sídlo štarnovské vichnosti	739
7. Památky po českých bratřích	141
8. Štarnovské kráne a boční muha	143
9. Štarnovské sady	145
10. Epizodka na stavby třetího hostela ve Štarnově	147
11. Studna u čís. 23	148
12. Období kdy změně jmena Hornau - Harnau,
Sternoo - Štarnov	150

II. Dobnosti.

Str.

1. Štarnovská hanáčka	733
2. Poslední červené halhoty ve Štarnově	735
3. než se Hanák rozhlížel	736
4. Panství dům	737
5. „Rajčava“	739
6. Zámek Sternberk, sídlo štarnovské vichnosti	739
7. Památky po českých bratřích	141
8. Štarnovské kvíce a boční muha	143
9. Štarnovské sady	145
10. Episodika mezi stavby třetího hostela ve Štarnově	147
11. Studna u čís. 23	148
12. Období kdy změně jmena Hornau - Starnau, Sternov - Štarnov	150